

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

www.angp-hb.co.za

info@angp.co.za

GHETSHOGHO Heart Book

MOTEMA-ε A MOOMA

COPYRIGHT

ISBN 978 - 1 -920322 - 75 -5

E-MAIL: info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191, PRETORIA, 0001, R.S.A.

(Une Mission de littérature évangélique financée de dons)

(Reg. No. 1961/001798/08)

MOTEMA-Ǝ A MOOMA

VƆƆ

GHEƎƆ GHE ZA GHEDIDI ZA MOTEMA

(Ndjima ea Eghodiani)

Moboto-Ǝ a moghanda odoo o ma tendu gho zuada gho motoniza a mipuma na mikama tshambue na ndjima ditato na mipuma mibae (1732), o ma omba e dudu na o ma omba e nikea e tendu gho e peeda tshango ne ea Mabegho ma Mabaka gho Mozenge-Ǝ a Afrika na moyandji a Mabaka J.R. Gschwend gho motoniza a mopuma na mikama mitayi na minayi na ndjima dibae na mipuma mitayi na minayi (1929), va mbene ne vane, te ango kooḡhu, te ango tendughu, te ango ebakanedu gho mikama mibae na ndjima ditayi (250) ya moongḡ ma minombe na Ǝeba-Ǝ o tetu mbe: “Akoyi a Matendeo ma Mabaka gho moongḡ me metsho” ah kabanea mahngo deo noo va ghatsho ea mokama na ndjima dibae ya tshenge na tshenge tshambue (127) ya apedi a tshango ne ea Mabaka. Ooma a moongḡ metsho, na ngeko yetsho, na mitendeda mia minongḡ minongḡ ah kudu na miboto mie emi gho e nighogheo mane mah tibani ma pie ma Ghedidi za Tshango ne ea Mabaka e ma kudegha ango na ghonde ooma, gha ma engo mopandoedi a mataza ma Mabaka gho mikama mitayi mia mipuma na ndjima ghenana na mipuma motoba, (586) Zezu Kiditi madeo a zi botu.

“Na nga no etsha motema a maandja na ghedidi za maandja... vane te va nga kooḡha agne no ka ghevia ghe za ami, na mee dota na na ba Ndjambe ne ya agno!” Ezekiede 36:26-28.

MOTEMA-Ɛ A MOOMA

**Ɛeba-Ɛ a dizambo a Mabaka ʋʋ ebandja-Ɛ ea KƐƐ ndjambe ?
(1 Zan 3:4-10)**

Va maa tangona agne moboto-Ɛ odoo, te buedi mbe no kongeda mbe moboto-Ɛ odoo o ndeke gheeno ghe no weda gho ghebamea gho ghatshe ne ea kee namba ne ya agno. Bueye mbe baka mooma a zi kee motema-Ɛ wa edi a dekeda anga na ghonde Zezu ghe mo tshume pagha, bueye mbe baka mooma a ma etsha Zezu motema-Ɛ wa ʋʋ ghe mo tshume pagha, bueye mbe baka na pagha gha kaka ya ghetabe, bueye mbe baka mooma a za ba do na motendeda, mooma na mooma o nga aghebamea te omuene gha enano ewe na Mabaka. Mbaka a za ba na ghevambi na mooma. Anga a ghebamea te mane mah oteghea gho ghatshe ea motema-Ɛ a mooma.

Kee ndjambe te tete ne ea oboo-Ɛ, kumu ne ea gho evitshi na ndjambe ne ea tshenge ne edue. Anga a koocha a ka toma ea ghevede, ivo a za ba do toma ea ghevede gha ghe tazaka pingo ya ooma, ah ndeke gho paka eonga, ah kaneghaka eahngo na Mabaka. Gha ma endaka ahngo na mbeegho, deo ʋʋ gho ndeke apandoedi a diboe a Zezu Kidity. No na tshapeo gho ebegho-Ɛ eango, e ndeke te nane gho ebegho kee ndjambe a vengogha amuene a ka gha toma ea ghevede. (2 Cor. 11:13,14). Kee ndjambe, ndjambe ne ea ndeoo ye edi, a kukegha mizo ma ooma mah ka poochu, a zugheda ebaghe-Ɛ ea ooma-Ɛ buta mbe ah za ena gho taana ondomba-Ɛ a Matendeo ma mah tshimamani na ghenegha ghe za Kidity... (2 Cor. 4:4).

Muetsho ah yandja mabe na muetsho ah tshuma pagha gho mabegho ma Mabaka ah mah wa na ah ndeke na pochu va mbene ea Mabaka, nguu ne ea modighedi-Ɛ a tshenge ne edue, nguu ne e taza kumu ne ea otomu-Ɛ a ghepepe ghe, na nguu ne e taza ghedidi ghe ghe yandja do gho yooto ye ya ane ah mah beboghea Kumu Na Zemba. (Eph.

2:1,2). Kaka buetshe mizō me ma ao mah kukugha ghoe manea modighedi-ε wa ao a mooma a ma bunganani, oko ah zi kōōgha, ah kea te ti na dedeke na gho ghebunganeō ghe za mobo na mobo. Onε a vōvō mbe tsha ba na mabe, a bomu ti amuεε va ekodeo ea bomughu.

Va tangona agne mighanda mie emi na va nenga agne eghōdiiani-ε e ndeke wango, mooma na mooma a ndeke na egnanga ea e ghebamea piidi motema-ε wa εdi. No na ebakaneda mondjundja-ε a Mabaka ghoe no tubeda ti piidi monōngō-ε o ndeke motema-ε wa agno! Memani mabe me ma agno, no na tona mbe mah za ba, gho ebegho Matendεō ma Mabaka mah to nighoa mbe: “Oko to endi mbe: Wεε to za ba na ebeva, to ndeke ti gho enda mbe Mabaka mopati, na mabegho ma εdi ma pie mah za ba ghonde wεε na agno.” “Ghe oko to tuba va mbene ea Mabaka mbe: ‘mεε te mooma mobevari, na to etshani Ango mitema mie gho ebegho to za bomu mbe Mabaka te Kumu ea mavoma, na ghonde wεε na agno a za pata, a to zingea kōōkōō gho ebeva-ε ea azo na agno, na a to ghogheda eango.” (1 Zan 1:8-10). “Ndjina ye ya Zezu Kiditi, Muana-ε a Mabaka, di to ghogheda ebeva-ε eetshō.” (1 Zan 1:7). Gho ndeke te mabegho mabae, ene ea mapanga, vōō to ghōbēda Kεε ndjambe, vōō to ghōbēda Mabaka; to ndeke te vōō movegha a mabe, vōō moyandji a Mabaka. Oko ebeva-ε e toma mōōngō-ε wa agno, no na tona; amughanani na ghonde Mabaka a ndeke ti na bεεkεε ghoe no ndjēghēda gho ina ea Zezu Kiditi, onε a ma vigha na gho tshenge ne edue, ghoe ōbōō abevi-ε, va ma nigha angō ngudi ye ya Kεε ndjambe di mah pikameaka angō wεε gho ngudi ya ebeva-ε. Ango te gheōbōghēō ghe za azo na agno. No na bomu mbe no ndeke va mbene ea Mabaka, Ndjambe ne e ma tshimamani, a εna metshō ma agno ma va ezōōε, na mataza me, na mayandja me ma mōōngō-ε wa azo na agno ma va ezōōε. No za nga ongoa e zōōmō va mbene ea Mabaka, no za nga ongoa e mo zōōmedēa mayandja me ma agno, gho ebegho Ango te a ma konda eato, gho za ba ebegho e za oko Ango. Ango te a ma kondja iizō, gho

za ba zooma ghe za nga ena Ango.

“Gho ebegho Kumu Na Zemba a ghugna mizɔ mɛ ma edi gho tshina nɛ gnɛtshɔ ghoɛ tuka muɛtshɔ ah mah Mo etsha mitema miɛ mia ao ghe mo tshume pagha.” (2 Chron. 16:9).

“Gho ebegho Mabaka a ena modighedi-ɛ a mooma muɛtshɔ. A ndeke ghoɛ bɔnɔ mayɛtɛɔ mɛ ma mooma na mooma. Ghonde muɛtshɔ ah yandja mabegho ma bevani, gho za ba mooma a nga ongoa e zɔɔmɔ gho evitshi, vɔɔ gho ghedina-dina za owa.” (Zɔb 34:21,22).

“Ghe amuɛnɛ Zezu, a ma tshumaka ɔɔma pagha gho ebegho a zi bomuku mbɛ ɔɔma-ɛ adua ah zi etshe mitema miɛ mia ao na gho piɛ.” (Zan 2:24).

Tambo: “Ghegnonga ghonde onɛ a za na ngudimbu gho diezi yɛ ya edi, onɛ a zingeyio kɔɔkɔɔ gho ebeva-ɛ ya edi! Ghegnonga ghonde mooma nɛ a za na ngudimbu na Kumu Na Zemba gho ebeva-ɛ ya edi, a za ba na etaza gho ezua gho ghedidi ghe za edi!” (Miimbo. 32:1,2). (Tangonani dota na Miimbo okabo 51). Zezu a omba e to bambea dɛɔ nɔɔ: “Vighani na ghonde mɛɛ, agnɛ muɛtshɔ no ghɔghini, na agnɛ muɛtshɔ no diteoni, mɛɛ na nga no dundeda.” (Matth. 11:28-30).

J.R. Gschwend.

EVENDEGHEO-ɛ EA EGHɔDIANI-ɛ OKADO-ɛ A MAPANGA

Gheghɔdiiiani ghe eghe ghe tubeda motema a moghetɔ, vɔɔ a momogho, a zi botu na maandja, mozi gho tshɛngɛ, onɛ a tɛta Matɛndɛɔ ma Mabaka mbɛ mooma mo bevani, evendegheoɛ mbɛ mooma a tomu na ghedidi ghe za tshɛngɛ nɛ edue, na tshove yɛ na magnima mɛ ma ooto a mozoyi. Eghe tɛ gheghɔdiiiani ghe za motema-ɛ nguɛ nɛ e enano

MOTEMA-Ε A MOOMA ΝΕ A BEVANI.

ango na Mabaka. Mizo me mah ndeke na tshoo na mane mah ndeke na ghubetshetshe na manenge me mah tubeda mbe odoo te kumu ea madangi, gha to bendu na moghanda-ε a kogho ye gho 23:29-33. Inda a kaangana mbe "ah"?, Inda a vovov mbe "eezi"? Mizozo mie mi zaghaneda ndaa? Mizunda mie mi tshua ndaa? Diboma ye ya ghe be na ebando ya ndaa? Mizo me ma tshoo mah ndaa? Gnivo ye yetsho dine di abeo te ghonde ane ah dingadingana gho kobango ea maduku me. Ghonde ane ah kea ghoie bamba maduku ma mah kuyu na owado. O na zingana gho ena ewe maduku me mah ndeke na gheghaghegha, madende me mah ndeke ghoie etama go gheagha ghe, o na zingana gho etama mahngo gha meeba. Oko o zingani na maduku me mane, mah nga gho nungumea gha gnogho, mah nga gho mbata gha ngoto. O ndeke gho maduku me, o za nga enea tomo ea moghenda e ota va mizo ma aoo, te motema-ε wa aoo o ka ghoie vovov gha vidunge na mabuagna."

Va tshina ea motshe-ε a gheghodiiiani ghe eghe, ne ena motema-ε a mooma gho koomba gnama ya minongominong di kaneghu na mabe me ma yekani mah ndeke gho ghatshe ea motema-ε, gho ebegho motema-ε a mooma te eeba-ε na kuanga ne ea ebeva-ε ea azo na agno. Gho mogna-ε a mopandoedi ne a mataza ma Mabaka Zedemi, Mabaka a to benda mbe: "Motema-ε o mooma o ndeke mamongoo, o ndeke na obaghaa, one a nga tshokima mbe a za bomu mane mah ndeke gho ghatshe ea motema-ε a mooma indaa?" (Zedemi 17:9).

Amuene Zezu a ma zimboea metsho mane va mah vovov ango mbe: "Gho ebegho te gho ghatshe, gho motema a mooma gho kuza ma bevani mah tindeggha mooma ghoie enda ene e bevani; a ezua, a yoha, a kea ghezazo, a gnima eahnga eoma, a beveda akedi, a pata, a dighaa gha mooma a vetshi mokambo. A ndeke na oboneddi a bengoa, a tshuava akedi ghoie pateahngo, a ndeke na bopoo, a ndeke na ooghio. Mabegho me metsho ma bevani mane mah kuza te gho motema a mooma, te mahngo mah enda mbe mooma

a za ba a ma ghogheani. (Madike 7:21-23).

1. Gnɔyi nɛ e tɛtu mbɛ paɔn. – Va dighaa ɔɔma-ɛ muetsho ghoɛ zenga egnɛpa-ɛ ea gnɔyi nɛ e tɛtu mbɛ paɔn, eghe, gho gheghɔdiiiani ghɛ eghe, gho motema-ɛ a mooma, gnɔyi nɛ enɛ e kaneghu na eebe-ɛ ea ghekade. Kɛɛ ndjambe, mokɛnɛyi nɛ, ghonde Mabaka, a ma baka mbɛɛghɔ mo tshue nɛ a ghevɛdɛ ghɛ za Mabaka, toma epɔ ea Mabaka, a ma agha tɛ gho ghekade ghɛ za ɛdi, tɛ ango kɔɔgha do ndeko nɛ ea Mabaka: Ina-ɛ ya ɛdi tɛ kɛɛ ndjambe. (Ezayi 14:9-17; Ezekieɛdɛ 28:12-17).

Ghekade ghɛ ghe bata gho ghatshe ea muungu-ɛ a zɔɔtɔ, tɛ zango tshutshugha gho minɔngɔ mi yɛkani; avɔ ɔɔma ah ndeke tɛ na ghekade ghɛ gho ndeke ahngo na okiti ovooni, avɔ ah ndeke na ghekade ghɛ gho ma nɛngɛghɛda ahngo, avɔ ah ndeke na ghekade ghɛ tɛ gho maduani mɛ mah aata ahngo ghoɛ zuaveda yooto yɛ, tɛ ahngo do nangagha mignɛngɛ ghɛ oko tɛ na tshɔyi ea e tubeda yooto yɛ ya ao. Avɔ ah aata mionga mi ndeke na mbiɛngɛmbiɛngɛ, na mioodo... tɛ nguɛ nɛ e ma tɛndu gho moghanda-ɛ a (Ezayi 3:17-24). Avɔ ah kumeda kɔkɔghɔɔ yɛ ya ao, avɔ ah kumeda mɔɔngɔ mɛ ma ao, avɔ ah kumeda ezogha-ɛ ya ao, avɔ ah ndeke na ghekade ghɛ gho za bomu ahngo e kɛa pita, ivo ah ɛɛbaa mbɛ “Mabaka a kina anɛ ah ndeke na ghekade, ivo Ango a etsha maatɛ ma ɛdi ghonde anɛ ah ndeke na mavoma.” (1 Piɛdɛ 5:5). Mabaka a vinga ghekade na boɛɔ. (Koogho 8:13). “Ghekade ghɛ tɛ ghe pangaka e tshighani oko mooma a ka ghopeghope na ozugha-ɛ, ghekade ghɛ dota tɛ ghe pangaka e tshighani oko mooma a ka ghopeghope na ghekoba ghɛ.” (Koogho 16:18).

2. Indjua nɛ. – A ndeke ghebɔdu ghe ndeke na mbonga, na magnima ma yɛkani ma bevani. Gho gheghɔdiiiani ghɛ eghe, a kaneghu na magnima mɛ ma ooto a mozoyi, na mataza ma bevani, na tshove ya aghɛtɔ na amogho, na ghezazo. Mabe mɛ manɛ mah yoyi na ngii gho ndeo yɛ ya piitshi yɛ ɛdi di ndeke ndeo yɛ ya moyuzumedu, ndeo yɛ

edi di yoyi te na ngii na mabe me, te gha ma evedaka Zezu na vede va ma vovv ango naa mbeegho, va ka mitoniza mibae mia mipuma ghe vovea Zezu mbe: “Gho ndeo ye ya moyuzumedu, gho nga ba te gha ma baka gho ndeo ne ea Zovome na Ghomode.

“Ghedidi ghe za piitshi ye edi” ghe ne ghe zi tshope mbe te amogho vovv agheto atevo, ivo ghe enganea ti bueye na gho ghatshe ea yeba ye ya voma-e a Ndjambe, na gho dibundu ye yetsho, na gho tungu ne e nenga aana-e aghaghe, na gho tungu ye di yaameduku ane ah nengani; ahe, mboto ne ea azi e yongone ene e ghabo do ti ghe be te na tshoyi na mivono mia kee ndjambe gho mitema mie mia voma e tubedu na eghodiiiani-e e ma vigha na ebamba-e, na azi mayeyengo me, na ane ah tenda mighanda mia maboza, na mivo minongo mia mivono. Te ebando ene e teta Mabaka mbe ebeva e tetu do mbe “moyungeda a piitshi ye edi.” Kama na kama ya mitoniza mia mindjambu na tombo ah kanegha do vovv-e wa ao te na mane mah ena ahngo gho mighanda mie mi tangona ahngo, na eghodiiiani-e e ena ahngo gho gheeno ghe ghe ma to tshueo na ebamba-e, te ahngo buegha na gho mboka ea “mbe na magna.” Eyoyo ea amogho na agheto ah tshua vovv a magnima ma bevani, mah tsheda payi ea mooma, a keogha na keo ghoe duta diiamba ye buta mbe ah zengu gho anenge-e wa ao. Yeba ye ya mighino di vovv do di ka ya e ghezangana mindjambu na tombo. Ane ah mah baka mbeegho voma ah mah ghogheani, gha tubedu ahngo na Mabaka, ah mani do e tshangogha. (Zona ngudizu: Ebando 39 na avv). Ti bueye gheboti ghe za kumu ea maboza a gho mboka ea mooko na zuma a gho vovv-e ea zudu, a zii etshe Zezu motema-e wa edi, a za tshitshibana ghoe yoha momogho ne vovv mogheto ne a enda ghezazo, te a ba na ebegho ea ekeda ghonde azi modighedi-e a piitshi ye edi, te a ba na egnanga ghoe to zona ngudida gho igna-e a motshundu. Mabaka a za enda mbe to tshevekeni na ebeva-e, a to endae mbe buzughani eango. – “Agne no za magna mbe one a vamba na Kumu Na Zemba a ka te ooto ovv na edi

na Ghedidi ghe ghevo na edi-a? Buzughani mabegho ma tshoyi. Mabegho metsho ma bevani mah ongoa mooma e yandja, mah beveda ooto a mokedi. Ivo mokeyi a ghezazo a beveda te ooto-e wa edi a amuene. Agne madeo no zi nighogheo mbe yooto ye ya agno te yeeba ya Ghedidi ghe ghe ma tshimamani za Ndjambe-a? Zango te ghenε ghe ma etsho weε na agno na Mabaka ghe dighaa gho mitema mia azo na agno. Yooto ye ya azo na agno kaka ya weε na agnoene. (1 Cor. 6:18-19). “Mεgnani mbe, oko mooma a bundjeda εεba-ε a Mabaka onε, Mabaka a nga mo bundja; gho ebegho εεba-ε a Mabaka o ndeke o ma tshimamani, ka tambo na agne dota no ndeke te ooma ah mah tshimamani.” (1 Cor. 3:17).

3. Nguudu ne e kaneghu na ebeva-ε ea madangi na oondjo-ε. Nguudu a ndeke gnama e ndeke na ndjoo, e mina eetsho e dengga ango gho ndjea ne ya edi, ghe be ye za mozoba, voo za ndjoo. Nguudu a kaneghu te na motema o mina metsho, o zinga evovia yetsho, o tangona moghanda te moghanda, o zingegheda na eghodiiani ea “buandji.” Mabaka a ma vangaka motema a mooma ghoe ba εεba-ε a Ndjambe ne ea moogno, ivo mooma a bundunganeda ango na moyako a evindo, na mayandja ma buandji, anε ah gnua tako, anε ah duta tako ye na dipombo, anε ah gnua diiamba, voo divava, voo ghetutu na nguditsho za dio-dio. Ghengondjo ghe za e gnua tako ye deo noo ghe kaayi amogho-ε na agheto-ε, tshove ne ene e otea ene e okioko ahngo mbeεgho.

Buetshe te ngudi ye ya Mabaka ditevi di ndeke na egnanga ghoe ndjεgheda anε ah mah kato na ghena ngudingo za tako, na anε ah ndeke avegha a Kee ndjambe. Bueye gha za zindea ayandji a Mabaka e gnua tako gho ghatshe ea yeeba ya Mabaka, mbe kabagha ah tshakimeda kadita ye, ivo ah oko ghomo a e bundunganeda yooto ye ya ao di ndeke yeeba ye ya Mabaka. – “Agne madeo no zi nighogheo mbe yooto ye ya agno te yeeba ya Ghedidi ghe ghe ma tshimamani za Ndjambe-a? Zango te ghenε ghe ma etsho

wεε na agno na Mabaka ghe dighaa gho mitema mia azo na agno... Mεgnani mβε, oko mooma a bundjeda εεβα-ε a Mabaka onε, Mabaka a nga mo bundja.” (1 Cor. 3:16-17; 4:18-19).

Mooma nε a ndeke na oondjo a ndeke dota mooma mo bevani va mβεnε ea Mabaka. Wεε na agno to aa moyako kabagha to wa; ivo to za donga ghoe aa moyako. Onε a oko ndjaa a ndeke na ngudi ya e nguta oko a yeyi moyako a mozoba, ivo ebuyi a za baka na kuma, ndeo tε ndeo, ango mβε: “Baka, baka! Voo “Omba, omba!”

Tshove ye di za dugha, di za yuezedu. Nguu nε e to nig-hou na matendεo ma mah tshimamani, gho evamba-ε ea mβεegho, to oko mβε onε a ndeke na oondjo, na mozi mad-angi, mβε ah yohu tε tumughu na mataae. (Deut. 21:18-21). “Gho ebegho kumu ea madangi na onε a yezeghedakani, a nga koozgha a ka mozugha, gho gheyengeyenge pεzu, tε a ka ghoe aata mana ngudingi... Onε a pebea agheto voo amogho a ghezazo, a etsha teta ea edi tshoyi. (Koogho. 28:7). O na bomu mβε gho ma baka ghekiti ghevo, a ma baka na oondjo, a ma baka movegha a tshove ye, va ma wa ango, tε ango boghoa mizo mε a ndeke gho ghatshe ea muungu-ε a zooto, a ndeke gho obabaka gha kaka a ghetabe! To za oko tshove ghoe nighoa panda ye di bota edangi. E vovuku tε gha mayeyengo, ivo mioome mie mi ota tε vane. Mabaka a ma vovo ti na vede gho Matendεo mε ma edi mβε: “Gho za ba mozi edangi a nga engea na gho okumu a Mabaka. Na anε ah kondja maduku ma ngudi, ah ndeke dota tε na oezi-ε gha anε ah mah zombedani, gho ebegho Mabaka a ma vovo mβε: “Mokokoo ghonde anε ah ndeke na mokaza ghoe gnua maduku na ndjoo ghoe ghezanganeda maduku mε ma ngudi. (Ezayi 5:22). Modoku ghonde onε a gnuezeda mokedi maduku, modoku ghonde ewe o yuezedu tshova nε ya aoo na o dangeda mokoo. (Hab. 2:15). “Ngombi nε, na mombanda-ε, na ngomε nε, na ghembomba ghe, na maduku mε tε mah ndeke ti ghoe kandjoa miambo-ε mie mia ao; ivo bueye nanε, ah za zingegheda eyandja-ε ea Kumu Na

Zemba.” (Ezayi 5:12). “No na bomu mbe: na aghobedi-e a eonga, na akayi a ghezazo, na ane ah kea ghezazo anguene amogho na amogho voo agheto na agheto, na ezui, na azi oondjo, na azi madangi, na atokoni, na azi mokobe, ah za nga engea na gho okumu a Mabaka.” (1 Cor. 6:10). Mabe me ma gho yoto ye ya azo ya va tshina ne edue mah tubedu gho moghanda-e a Ghatate 5:19-20. Wee na agno to za bomu gha botu ezima-e ea ooto a mozoyi, ezima-e ene te: Mataza ma zaghozagho, na ebeva, na eghobeda eonga, na maghanga, na e dudano anguene na anguene, na mazaghaneda, na nguuzu, na dipiza, na mizozo, na taato, na pingo ya eombe eza ba na vitoo gho Mabegho ma Mabaka, na magnima, na madangi, na oondjo a e aa moyako, na mabegho ma monongo-e one. Mee na no eveda gha mani mee e no benda mbe: ane ah enda mabegho me mane, ah za nga dighaa gho Okumu a Mabaka.” – “No mbia danga na maduku, ndjea ne ea maduku e ndeke te ea diyunga. Ivo bakani no mah yuezedu mitema mie na ngii na Ghedidi za Mabaka.” (Eph. 5:18).

No okio mbea ne ea Zezu ghonde ane ah oko zoee te yango edue: “Oko mbe ghonde mooma a oko zoee, a vigeke a vi gnuaka ghonde mee!” – “Agne muetsho no oko zoee, vighani na va ghetoka ghe za meeba me, ti bueye one a za ba na dode! Vighani, zombani maduku na obuba, ghe be na dode, ghe etshe movano!” (Ezayi 55:1). “One a nga gnua meeba me mah nga mo etsha mee, a za vi do oko zoee, na meeba me mah nga mo etsha mee mah nga koogha ghetoka gho ghatshe ea edi ghe nga bundughaka na dii na gho moogno-e a mobo na mobo.” (Zan 4:14).

4. Kuudu ne e kaneghu te azi okata-e, ebegho yetsho te ea momenemene, bueye na eyandja e ndeke wee na agno nguu ghoe dugheda deo noo, na ekoko-e. Oko to za etsha Zezu mitema mie mia azo, ene te eebe-e ea eghodo. “Ths-ove ye ya ghekata di mo yoha. Mooza-e wetsho, tshove ye di za notogha gho motema-e wa edi. (Koogho 21:25-26). Zozue a ma benda aana-e a Izdayede mbe: “No mbia ba

ekata, buta mbe no diia tshenge ne e to kani.” ...Motema-e a mooma o za endo gho dingena ngudi ghoie deka mabegho me ma Mabaka. Zezu a ma vovov mbe: “Ghegnoghani ghoie engea va ombaa-e oghoghe;” (Duka. 13:24). “One a butani, a denga.” “Okumu-e a gho oba o ndeke te a ane ah ndeke na mbabo na ognagna, ane ah nga engea ghone te engaa-e ah nga wata ahngo.” (Matthieu 11:12).

Gho gheza za gheobogheo ghe na moogno o ma zumani a gho ghedidi za azo na agno, okata-e o tshua mooma na gho matshongododo. Okata-e o to ebakaneda mbe kaba to zambeda, okata-e o to ebakaneda ghoie buta divanga ye di mah yoha na ngii na okiti a Mabaka: okata-e o tshua mooma na ghoie bungana. Oko Mabaka a ma vovov na ewe, a ndeke ghoie gho bakegha mbe o Mo etsha motema-e wa aoo deo noo, Kee ndjambe a vigha ghoie gho enda mbe o mbia oko mane. Vengeaka mene voo ngima ea mene, voo gneue ndeo e nga ghia igna a mozoba, ivo magna mbe igna-e one o za vi vigha Owa-e o nga gho denga te ewe ghe oboo, ghe be na Zezu Kiditi gho motema-e wa aoo. “Deo noo, oko o okio ooghi a Maabaka o vovov na agne gho mitema mie mia agno, no mbia odeda mitema mie mia agno ghoie mo kina;” (Hebede 3:7-8). Ghonde pingo ya ooma ah mah wani gho momenemene-e one, ah ndeke ghoie vengea igna a kii, igna o za vighakani. Mooza-e a mene kaka wa aoo.

Azi gho moko na zuma gho mona ngudingee a Afrika, ah bongoko ghevudu ghe za kuudu ghoie enda mambedengo me ma ao ma eghodo-e. Gho gheghodiiiani ghe za azo na agno eghe, ghevudu ghe ghe kaneghu na ebeva-e ea eghodo, gho vumba ooma-e motendeda-e gho gho maveto me, voo va enda ooma-e maveto me ma mokobe mane, voo va kea ooma-e ghoie dongeda ngaanga mbe ghoie bendu be mane mah dagheo ahngo... ah kina e ekama na ghonde Mabaka, Ndjambe ne e ndeke moogno. Ti gha ndeke gho ndeo ye ya mabea, na dine ya panda, na dine ya ghekuano, voo va kanegha kee ndjambe mbe a to zaza ondomba-e na omooma-e, Matendeo me mah to enda mbe: bambeani

Mabaka, Ndjambe ne ea moogho, one a ndeke na bekee ghoie to wedea, kaka ghoie kea ghoie dongeda ngaanga ye di ndeke gha miongo mia tshozo, ah eni ah bokedi, ah zi ena ah bokedi, ah ndeke ghoie buta moombe me; "Gho ebegho mayete me ma mooma ne a ndeke na zongozongho mah tomu te na amuene Mabaka." (Miimbo. 37:23). Kumu Na Zemba a odeda mayete me ma mooma, na Ango a wema ndjea ne ya edi; oko mooma ne a aghi, Kumu Na zemba a za tshika ooma ah mo yetea... "Okumaka-e o za vigha gho keegha, voo gho evena ngudi, voo gho moo na bata, voo gho mooko na zuma, voo gho tshenge ne e ma ghazani. Ivo te Mabaka amuene a zona ngudidani. A zugheda monho, a bateda muene." (Miimbo 75:7-8). Mabaka a ma toma aana-e a Izdayede mbe: "Kaka buedi mbe gho yeba ya agno gho dengano mooma a engeda muana-e wa edi a momogho voo a mogheto gho maghanga, voo mooma a enda gheghoo, voo ongaanga mizoko, voo eghodo, voo maveto ma mokobe, voo mooma a kea ghoie dongeda edidi-e, voo ane ah ndeke ghoie pata mbe ah ena mane mah nga vigha mene, voo ane ah bambea ane ah mah wani. One a enda mabegho ma monongo one, a za gnongane na Kumu Na Zemba." (Deut. 18:10-12). "Kuzedani na gho mbadi indjua ye, na ngaanga ye, na ane ah kea ghezazo ghe, na azi mokobe-e, na ane ah ghobeda eonga-e na muetsho azi obooe." (Ghetshutshugheo. 22:15). "No na ghengogha na ghonde ane ah dongeda edidi, voo na ghonde ngaanga ye; no na buta ahngo kabagha no bundungana na ahngo. Mee te Kumu Na Zemba, Ndjambe ne ya agno." (Devitike. 19:31). Oko no tevio mbe: "Kiakani ghoie etsheda ane ah dongedaka miweyi mie na ane ah pataka mbe ah ena mane ma gho mbene na okendo, ane ah tongo dibeembe na ane ah tinda eghoghomeo, no abea te ooma-e ane mbe: "Ene e otea e gnepani ghonde ghevia ghe te ghoie ghobeda Mabaka, Ndjambe ne ya edi. E za gnepa a kea ghoie dongeda miweyi, a tshikaka ane ah dongani. Na gho mighae mie, na gho ombandja-e! Oko to zi voo nane, gho za nga ba magheo gho ghevia ghe." "Oko ah zi voo na ahngo ghoie benda ahngo gha ekeda matende me, gho za ba ghevede ghonde ahngo." (Ezayi 8:19-20).

Va tangona ewe viboto vie via mighanda evi, Mabaka a ndeke ghoe vovv na ewe na a ndeke ghoe gho tindeggha ghoe kaa mataza me ma aov, na ghoe tshika mvoovno-e wa aov a mbeegho, ivo ghedidi ghe za kuudu ghe ndeke gho ghatshe ea motema-e wa aov ghe ndeke ghoe gho teveda mizonda mia minovgo mi yekani ghoe enda momenemenene-e a ovanga-e wa aov, na ghoe yuezeda motema-e wa aov na ngii na mokeebangano. "O ndeke ghoe enda mbe: Oko na zingi Zezu Kiditi, kinda ea ami, na wae ye ya ami, na ovoma-e muetsho, ah nga enda mbe nde? Va nga ba mee na ghindighindi ghe kee do na akazo gho mighino mie, na ghoe enda mayaya me ma va tshina eva, na nga kovgha na ye? Tsha nga ghomu na akazo-a? Mooma ne a vovv nanen, a za ena okiti-e o ndeke gha kaka a ghetabe ghonde Zezu, a za ena ghetabe ghe za za mozoba Zezu, a za ena ghegnonga ghe ghe za kodeakani za Zezu, a za ena ghe-enegha ghe za Zezu, a za ena mvoovno-e a mobo na mobo na Zezu, mvoovno o ma yoha na ngii na ghenemba, a ena te yoma-e e nga tshika ango gho tshenge ne, yoma-e e endo ango mbe tshikaka va zinga ewe mbe Zezu a engea na gho motema-e wa aov, a za megna mbe mokeebangano a ovoma vovv mokeebangano a owa o gho kova o ka movegha a kee ndjambe... Gha to oko gho moghanda-e a Hebede mbe: "Buta mbe a yuua wee muetsho to mah baka gho mokeebangano-e a owa, na wee muetsho to mah baka gho ovegha-e a kee ndjambe. (Hebede 2:14-15). Ghedidi ghe ghe gho dekeda mbe vengeaka mene ghoe zinga Kumu Zezu gho igna na igna, ghe ovoda motema-e wa aov nguu na va nga vaa ango dota gha ghevudu za kuudu.

5. Ndjegho ne e ndeke gnama ea kazi na obaghaa. Bovingo-e, na opiza-e, na ndeo ye ya ekiba di yetea motema a mooma, mabe me metsho mane mah tomboa mooma ghoe yohana. Bueye mbe bibedaka ghekiba ghe mooza a m-bongo, te zango nika e todeggha gha poto di ghovno gha mabome mah yohanani. Ene e oteani ghonde ewe, te ghoe zinga mbe o ndeke mooma a ghekiba, na ghoe bambea Zezu mbe a vigha ghoe gho ovovv gho motema-e o bevani

o ndeke na ewe. “Vane do, no mbia beveo.” (Ebando. 45:5). “Ndjegheda opiza-ε, tshika ghekiba ghe, o na putughea mooma, oko o endi nane, εεmbe o yandji ebegho e bevani.” (Miimbo. 37:8). – “Ghekiba a beva, opiza a ndeke gha ghekunga, ivo mooma ne a nga ongoa e zimba va mbene ea evuva indaa?” (Koogho. 27:4). – “O mbia yavogha e kuyamea gho gheputu ghe, gho ebegho gheputu ghe ghe tshua mooma na ghonde ane ah mah vetsha mokambo.” (Eccl. 7:9). Ka tambo deo noo, kinani na veani mabegho me mane ngima. Mabegho me mane te opiza-ε, na bovingo-ε, na obaghaa-ε. (Kodozien. 3:8).

Gho ndeke pingo ya ooma ah kanegha e zuzua dipiza ye ya ao va gnuva ahngo maduku, voo va ghundana ahngo ghoe nikeda peghoani, ivo “maduku me ma ao, te miangaghaa mia gnoogho. Te moyobo-ε a ngoto ye.” (Deut. 32:33). Peghoani ne e ndeke ebegho ea mozoba gho motema-ε a mooma mobevani, ivo Mabaka a ma vovo mbe: Tshikeani Meeμene na ghunda ghoe no zungea. Zezu a ma vovo mbe: “Gnongeo mokoo gha gnongeo ewe ooto-ε a omuene.” “Gnongeonni ane ah no vingani.” Mabaka a ma eveda mbe a nga to zingea kookoo gho ebeva-ε ea azo na agno te oko to zingeyi kookoo ghonde ane ah to bevedani. Mabaka a za zinga ghedidi za mognoogo na ghedidi za keeko, edidi-ε ene e nga kea ghoe bungana. Gho motema a mooma, gho ndeke tshove ya e kea gho mighegne, na ghoe dendeda ndjina ya ooma. Te ebando Mabaka a nga vumba ghetabe ghe za pie gho mitema mie mia azo na agno, oko to gnongeyio mbe ghetabe ghe ghene ghe ba moghunandja.

6. Gnoogho ne e ma bomedu Eve gho tshagha ne ea Eden. A ma bundja evamba-ε ea azo na agno ea mozoba na Mabaka. Kee ndjambe, toma ne e ma patsheduni, a ma wa na nguuzu ne va ma ena ango Adam na Eve ah mah vumbu gho tshagha ne, ah ndeke na evamba-ε na vitoo na Mabaka, va tungu ne ya edi, ango Kee ndjambe. Kee ndjambe a ma vanga ghoe bundja evamba-ε te gho nguuzu ne, te gho nguuzu ne e ma vanga Kee ndjambe ghoe bunganeda

Adam na Ewe. Te nguuzu ne ea Kee ndjambe na tshove ye ya magnima me ma bevani mane mah koomba gho ghatshe ea mivo mitema, va ena ahngo akao ah koomba gho ghegnonga na ghetabe. – “Nguuzu ne e za ba na kee na mooma, te gha muungu-e a zooto.” (Miimbo ma miimbo. 8:6). Nguuzu ne e kuya mataza ma bevani gho motema-e, te ango bundjagha modighedi-e a mozoba a akedi; nguuzu ne te e tshua mooma nguu na ghoe koozha mozi mokobe. To ena nane gho pingo ya mivogno mia amogho na agheto ah mah baanani. Nguuzu ne te e ndeke va bandoa maghugha me na bivingo mie gho tshenge ne ea magniva na gho mavo mabegho ma gho moozho-e. Bueye ayandji-e a Mabaka, a ekedi-e, na ane ah mah tshakeghu moozho me gho eyandja-e ea Mabaka, gho za ba mooma a ndeke na ngudi ya e ghonga miyokiyoki mie mine, te ebando te buedi mbe ah eemba gheembemba kuka gnetso, buta mbe ah ba zoma ah mah yuezedu na ngii na ebaghe, kabagha eyandja-e ya ao e yungedu na ghedidi ghe za Kee ndjambe za nguuzu, oko Mabaka a otea e yandja na muene moekedi, a ndjehedaka ahngo. Bueye mbe ah bake ayandji a Mabaka, te ah ka na ngii na nguuzu ne.

7. Mognaa-e o aaka te tooto, mognaa-e o kaneghu egho duegho na ane ah za eneaka za mooma, “Etondo-e ea dode te ebando-e ea mizozo mie mietsho.” (1 Tim. 6:10). Gho tshenge ne ea Kongo, gho ndeke monongo a mognaa o mina pingo ya ezuyi na dii na gho e ategha ebuyi-e, te ango wakagha. Mooma a enda mbe ghe za vi zia a ndeke na eghandaka ea katsha, ghe zinge e wedea mizugha mie na etsheke-e, ivo a kanegha e duta gho minongo minongo, dikiti ye ya tshenge ne edue, bueye gha nga peku dikiti ye dine na keza ne na gnanga ne. Zezu amuene a ma vovo mbe: “No mbia vagha okiti-e wa agno eva gho tshenge ne edue. Gho tshenge ne edue, mangbangba me na gnanga ne ah bundja yoma, a ezui-e ah pada ghoe bongho yoma, ivo vaghani okiti-e wa agno gho tshenge ea gho oba ea Mabaka. Gho oba gho za ba mangbangba na gnanga ghoe bundja yoma, pengho te na pezu, na dota gho za ba a ezui

a pada yēba ghoē bōngō yoma. O na ēēbaa mbe va vagha ewe okiti-ε wa aoo, tε va ndeke dota motema-ε wa aoo.” (Matt. 6:19-22). Akan na gheombe ghe za edi na nguditsho ah mah ghuda tε gho ma baka ahngo na moghangu-ε a kuunga nε na dōde ye, na mataae mε ma ozunu ovooni, na maduani mε ma ngēēba na ngēēba. (Zozue 7). Zudaz Izkadiot, Moandi nε a Zezu, a ma aditegha ghezue tε gho ebegho tshove nε ea dōde e ma mo koaka a ka ghebungi ghoē zombeda Kumu nε ya edi na motomi nε wa edi. Kaka mbe kuunga nε na dōde ye di beva, ene e bevani ye oondjoo-ε o bota kuunga nε na dōde ye gho motema a mooma. Mikama na mikama mia amogho na agheto a pingo ya ngeko na pingo ya mōōngō, ah bundja miōōngō mie mia ao na mine mia kinde ye ya ao gho tshove ye di bevani di ndeke na ahngo ghoē benga e diia miboto mia dōde kuka epo, va tsheva ahngo matsheva mε ma e diegheda pingo ya dōde, voo va ketshana ahngo evegho-ε gho gnama ye di tetu mbe zevo voo ghoē ghegneda indjua ye. Tshove nε ea e ba ghekiti ewe ghe yandje voo ghe be na panda e tshuana tε na gho mokobe-ε ghoē yohana voo na ghoē ayoha omuene. Na tshove nε, na oondjoo-ε, anε muetsho abae a kēanedaka tε gheombe na tshove nε ea ghenegha na tshove nε ea okumaka-ε. Bueye mbe gho okumaka-ε a gho buembe a ghoē yetea akoo, voo okumaka-ε a dōde ghoē nghanighana mizugha mie, voo dota na okumaka-ε a motendeda-ε o koa avo eyoyo ghoē toma dibundu ye ah kongeghaka amuene Mabaka. Ah zōna ngudida ti bueye na anε ah anda Kiditi ghe be gho pati dibundu. (Madike 9:38). Zezu a ma voo mbe: “No wema, kabagha no ba na oondjo a okiti. Bueye mbe gho okiti-ε, mōōngō-ε a mooma o za ba gho ene.” (Duka 12:15). No oko motango-ε a momogho movo a ma baka ghekiti na a zi bake na mataza mε kuanakue: “Gho ma baka ghekiti na tshagha ya edi. Tshagha ye ya edi di ma mo botea moyako oyekani. Ghekiti ghe ghe ma zobazobanaka gho motema-ε a edi mbe: “Na enda na yee vita? Gho ebegho tsha ba do na ghetungu ghoē kuegha mighono mie mi vigha gho tshagha ye ya ami. A ma taza amuene: Ene e nga enda mε tε edue. Na nga pandja

yeeba ye ya ami ya mbeegho di keneko mighono mie. Na nga zaa yene dipooni gho kokegha mighono mie mie na okiti-ε a ami wetsho. Te mee vovogho na ghedidi ghe za ami mbe: O dongi. Mee na ndeke na okiti a mipuma miyekani, dundaka ghedidi za ami, o aaka, o gnuaka, o tshokeaka. Ivo Mabaka a ma vovogho na edi mbe: Ewe ti ghedunge. Ti na piitshi ne edue, ghedidi ghe za aov ghe nga bambeo; o nga wa. Eetsho e mah kuegha ewe e nga ba ea ndaa? Zezu a ma nighoa mbe: E ndeke te nane gho ndeke one a kokegha okiti ghonde amuene, ango ghe bake na okiti ghonde Mabaka.” (Duka 12:17-21). Tshongho nde oko mooma a diia eoma eetsho ea va tshina na a dimbaneda mooogho-ε wa edi a pie? (Madike 8:36). Zezu a ma vovogho mbe: “No mbia keebangana gho moyako o nga aa agne gho mooogho-ε odo. No mbia keebangana bueye gho maduani mah nga aata agne gho kenaa yoto ya agno. Mooogho-ε o za otea moyako-ε maa? Ooto-ε o za otea maduani me maa? Azi tshenge ne edue, ane ah za vamba na Mabaka te ah buta yoma-ε ene, ivo agne no ndeke na Teta ea agno a megna eetsho e buta agne gho no dongeda gho tshina. Pangani te e buta mane mah okumu a Mabaka, na vane, amuene a nga no kondegha evog yoma e buta agne. Gho ebegho va vagha ewe okiti-ε wa aov, te va nga ba motema-ε wa aov dota. (Duka 12:22,23,31,34).

8. Kee ndjambe, tete ne ea azi obooe na dibooe ye yetsho te mozi e tindeghana gho enda minogho mie mietsho mia mabe. Ango te a toma motema-ε wa aov. Zezu a ma vovogho mbe: “Teta ea agno te Kee ndjambe na agne no ena ghegnonga va yandja agne mane mah toma teta ea agno. Ango te mozi mokobe bandoa va ebando. A za ongoa e dighaa gho mane ma pie, gho ebegho ango te movingi a mahngo. Bandoa va ebando, a za kea gho ndjea ne ea mane ma pie, te ebando a za ongoa e vamba na mahngo. Gho buembere wa edi, a vovogho te obooe o ma ekaghano na edi, gho ebegho ango te tete ne ea obooe-ε, kumu ne e patani.” (Zan 8:44). Obooe a mayeyengho o ndeke te obooe. Gho ndeke dibooe di “vovuni”, na dine di “tenduni”, na dine di “endoni”.

Mozi ghev̄ea t̄e mpati, gho ebegho a k̄oogha a ka ndjambe e za patakani. Kedita a za ba na ngudi ya e pata. – “Okoto enda mbe: M̄e na ndeke mov̄o na Mabaka, tambo to v̄ov̄o nane to ndeke ghoe evitshi, na to pata. To pata gho mav̄ovia ma azo na gho ezima ea azo.” (1 Zan 1:6). “Ane ah za nga engea gho mona ngudinḡe-e na ah nga ba gho badi, t̄e v̄oma a zaagho, na ane ah enda maghanga, na azi mataza mah engea gho ghezazo na mah kuza gho ghezazo, na ane ah yohanani, na ane ah negheda eonga, na anea ah pata gho mav̄ovia m̄e ma ao na gho mayandja m̄e ma ao.” (Ghetshutshugheo 22:15). Va kaba ea mabegho m̄e tshambue mah za gnongeo Kumu Na Zemba, gho ndeke “One a tshua ombandja o za ba kuanakue na one a patani...” (Koogho 6:16-19).

9. Monanga-e o kaneghu na ooghi-e o v̄ov̄o gho ghatshe ea motema a mooma na mooma. Gho ghegh̄odiiani ghe eghe, monanga-e o ndeke na ndjuue, o za gnepa, o ma yungedu na buembe-e, o ma ebogh̄edu na mabe m̄e mah vigha na vikavika na ozobae wetsh̄o, o ma kukeghu na ngbu na p̄oghu ne, o ma pongedu na gho tshuka, mbe kaba o tshundeda ti bueye diezi ye ya amuēne. Vi ooghi vie vi v̄ov̄o gho motema-e a mooma vine vi v̄ov̄o dip̄oe kuka vaghevagh̄e, dip̄oe kuka na manḡooḡo. A konda mokobo va endo ango mbe nikede a k̄ok̄ok̄o, na a nikede a k̄ok̄ok̄o va ndeo ne ea e konda mokobo-e. – “Ivo Ghedidi za Mabaka ghe to eveda na ved̄e mbe: Gho ndeo ye ya moyuzum̄edu, gho nga ba av̄o v̄oma ah nga notogha gho ndjea ne e to keani ea Zezu ea motendeda e mah etshaka ahngo mitema mie, ah nga ghob̄eda edidi-e e bameda v̄oma ah nga gnongeo m̄eek̄edu m̄e ma edidi ebevani. Ah nga zinga e tevedu gnene ndjea na v̄oma a ghev̄ea na v̄oma a egnepa ea mogna, na apati-e. Gho ma ekaghano atevi-e ane na mabegho ma dib̄ōe, mitema mie mia ao mi mah mana e v̄ov̄o gha mataae na mi za tshundeda ahngo gho dib̄ōe ye ya ao...” (1 Tim. 4:1-2). “Tambo to wena ngudieni na ghonde Mabaka na mitema mia mavoma. Na to mo etsheni mitema mie ghe be na pagha gho mabegho m̄e ma edi metsh̄o. T̄e buedi mbe

mitema miε mia azo na agno mi baka mi mah ghogheani, kabagha mianga miε mia mitema miε mia azo mi beva. Na buyeye na yooto ya azo na agno di ovoou na mεεba mah za ba na mbughe na tshengena ngudingε.” (Hebede 10:22). Monanga-ε one o ndeke gha o ma noku na muanga a epio.

10. Izo-ε ea Mabaka e εna metsho mah oteghea gho motema-ε. Gho za ba ebegho e zomεa izo-ε ya edi ea zoto; te ebando, a ghebamea mataza mε metsho ma va ezobe na mizongeda miε miεtsho mia gho motema. (Gho eghodiiiani-ε edue, izo-ε e kaneghu dota monongo o εnano oozo a mooma).

11. Tomeni te ta zoto gho kobango ea motema-ε to kaneghu na etondo-ε ea Mabaka a ndeke ghoe vutea motema-ε a mooma ne mobevani. E ndeke te nane mbe Mabaka a za gnongeo ebeva, ivo A to gnongeo na A za gnongeo mbe mooma ne a bevani a wa, ivo a gnongeo mbe a etsha Zezu motema-ε wa edi ghe mo tshume pagha, buta mbe a diia mōongō. Zezu a ma vigha te ghoe obō anε a bevani. (Duka 15:10). Zezu a ma timboaneda mbe: “Na no benda mbe: “Azi gho oba, ayandji-ε a Mabaka ah tshokea ti tshokea ghonde mooma mobevani, buyeye mbe movo a kōa motema a edi ghoe ba wene monongo. Tomeni te ta zoto tone to to nighoa dota gho ndjina ye ya Zezu Kiditi, “Mopagha-ε a endombō o ma kudegha Mabaka ghoe ba oghondoku ghoe yohu, buta mbe a nga notoa ebeva-ε ea mitema miε mia zōma muetsho a va tshina.” (Zan 1:29).

12. Toma ne ea gho oba e kaneghu na Matendε me ma mah tshimamani ma Mabaka. Mabaka a oko tshove ghoe vovo na momogho ne na moghetε ne ah ndeke na gheghughe na editae ea eghumba-ε ea ebeva-ε, buta mbe a nikea e engeda mataza mε ma edi na gho ghatshe ea amuene, na buta dota mbe ghevede ghe za Mabaka na etondo-ε ea Mabaka e engea na gho motema-ε a edi.

13. Ebembi-ε e kaneghu na ndembo ne ea Ghedidi ghe ghe ma tshimamani, Ghedidi ghe za mabegho ma pie, Ghedidi ghe ghe to megveda mbe to endi ebegho ebevani, voo to ndeke gho etshimama, voo to nga zona ngudidu. Gho gheghodiiiani ghe eghe dueghe, Ghedidi ghe ghe ma tshimamani ghe ndeke gho mbadi ea motema-ε mooma. Ebando-ε te mbe Ghedidi ghe za Mabaka ghe za dighaaka tungu ne toma ebeva-ε.

Va tubeda gheghodiiiani ghe ghene monongo-ε o ndeke motema-ε wa aoo a omuene, o zaneo do te ghoe amughana na ghonde Kumu Na Zemba. Kukueaka Ango motema-ε wa aoo na tshika ghevede ghe za Matendeo me ma edi ghe engea na gho motema-ε wa aoo. "Dekeda motema-ε wa aoo na ghonde Kumu Zezu, na ewe o nga diia gheobogheo." Mabaka a nga dugheda eango, a ma eveda mbe a nga koa motema-ε wa aoo, a ma eveda mbe a nga gho etsha wene motema a maandja, wene motema o ndeke na ghedidi za maandja. Gheghodiiiani ghe za mobae ghe nga to tubeda metsho mane.

OKADO-ε A MOBAE

Gheghodiiiani ghe eghe ghe kaneghu na motema a eghoba o bandoa e buta Mabaka. Toma ne ea gho oba e tshopa yenga ye, yenga ye dine te Matendeo me ma Mabaka, "mah ndeke ma ngudi na mah etsha moogno. Mengo me ma edi mah otea mane ma ebagha. Mah engea ghonde mooma nguu na va wagna ghedidi ghe na mataza me. Mah engea gho mawagneo me ma dioongo ye nguu na gho mizozo mie. Mah tshundeda tshove ye di oko mooma. Mah tshundeda na mataza me ma gho motema a mooma." (Hebede 4:12). "Mooma a ma tshikeo te ghoe wa kuka epo, va mbene ea owa-ε vane, te va vigha motshundu-ε...." Te ebando Matendeo me ma Mabaka mah kongedea mooma mbe: "Movano-ε a ebeva-ε te owa-ε." Mooma ne mobevani na mozi pagha ye ah nga ghugnu gho muungu a zooto za mobo na mobo gho ndeke obabaka gha kaka a ghetabe.

**МОТЕМА-Ε Ο ΒΕΒΑΝΙ, Ο ΝΔΕΚΕ ΓΗΟ ΓΗΕΒУТА ГΗΕ
ΖΑ ГΗΕЉВЃГΗЄЉ.**

Toma ne a tshopa koko gho eva eghandaka. Ene e kongeda ghonde mooma ne a bevani mbe mene to nga wa muetsho. Ooto-e o to gnongeo pepe, ooto-e o to aatedani, ooto-e o to bongoani igna wetsho, ooto-e o to zuavedani, na ooto-e o to boghani ghoe dugheda tshove ye ya edi, ooto-e one o nga wa, o nga bo, o nga mino na mikiyo mie; ghe mianga mie na edidi-e ea azo na agno, e ndeke moghumandja, e nga tshigha igna ova na va mbene ea motshundu-e a Mabaka.

To eembeghea gho gheghodiiiani ghe eghe mbe mooma ne a bevani a bandoa e oko tshango ne ea Mabaka, na a bandoa e kukua motema-e wa edi gho etondo-e ea Mabaka. Ghedidi ghe ghe ma tshimamani ghe bandoa e taana gho motema-e o ma ededu na ndjuue na ebeva-e. Ghevede ghe za Mabaka ghe enganea na gho eeba-e wa edi na ghe bandoa e patsha evitshi-e. Gnama ye ya minango minango, di ghonedu na ebeva-e, di bandoa e pandjangana. Te ebando, weya ea ami, ewe o tangona moghanda-e odo, tshikea Zezu, one a ndeke ghevede ghe za tshenge ne, a engea na gho ghatshe ea motema-e wa a, buta mbe motema-e wa a o ghoghedu evitshi-e na mayandja me ma bevani, gha to tubeda gheghodiiiani ghe eghe. Zezu a ma vova mbe: "Me te ghevede ghe ghe taaneda tshenge ne, one a anda me, a nga ba gho ghevede ghe etsha mooma mogno. A za nga do kea gho evitshi." (Zan 8:12). O za nga ongoa e patsha evitshi-e e ndeke gho motema-e wa a gho ngudi ya omuene, vva gho ngudi ya eoda-e ea omuene, vva gho ngudi ya eoda-e ea akoo. Ndjea ne e za daghani, ene e ndeke na dedeke dota, - na gho pie, ndjea ne epa na koo ghoe buzugha evitshi-e, te o tshikea ghevede ghe ghe engea na gho motema-e wa a, gho ebegho evitshi-e ene te mabe me ma azo na agno. Ngonde ne na minanga mie mi kanegha e taaneda pezu evitshi-e, ivo va timogha kombe ne, evitshi-e na eva evede e ndeke na ghubetshetshe e dimbana, Zezu te "Kombe ne ea etshimama." Va ma engea Kumu Zezu gho eeba-e a Mabaka gho Zeduzademe, a ma patsha muetsho ah mah zombedaka ngombe ye, na mandombi me, na mabembi me wango, a ma tinda dikado ye ya ane ah

mah pukanedaka dode ye wango, te ango endagha mbe: “Eeba-e wa ami o nga megngano mbe eeba o zambedu Ndjambe. Ghe agne no o koyi eeba-e odoo o ka ghezomeo za ezui.” (Matthieu 21:13).

Motema-e wa aoo o ma vango ghoe ba eeba-e a Mabaka, eeba-e wa edi. A gnongeo e dighaa wango, a gnongeo e o zuaveda, a gnongeo e o yuezeda na Ghevede ghe za edi, Etondo-e ya edi, na Ghegnonga ghe za edi. Zezu a zi vigha mbe te ghoe to zingea kookoo ne gho mabe me ma azo, ivo a ma vigha ghoe to oboo gho ngudi ye na ovegha-e a mabe. “Oko Muana-e a Mabaka a no obooyi gho ovegha-e, no ndeke no mah ndjehedu na gho pie.” (Zan 8:36).

OKADO-E A MOTATO

Gheghodiiiani ghe eghe ghe to tubeda monongo o ndeke motema-e a mooma a gnongeo piidi e koghani. Vane do a bandoa e bangoa pingo ye ya edi ya mabe, mabe mah za ba na egnanga ea e nighou, mabe me ma mah yandja ango, mane ma mah tindeghe Zezu ghoe vigha ghoe wa va ghezumu ghe za owa. Va ena mooma ne a bevani one ghezumu ghe za owa ghe ma evedaka Toma ne ea gho Matendeo ma Mabaka, va voo ango na mooma, oko mooma a memi mabe me ma edi, ghezumu ghe ghene ghe koa motema-e wa edi, te ango zingagha mabe me ma edi mah ndeke gha kaka ma ghetabe, na motema-e wa edi wetsho te bakagha na mogngoo. Va bangoa mooma Etondo-e evooni ea Mabaka e ma tshueda ango ghonde Zezu Kidity, Etondo-e ene e enganea gho motema-e wa edi, vane te va bandoa ango e nighogheo mbe Zezu Kidity, Muana-e a Mabaka, a ma vigha te ghoe to notoa mabe me ma edi, gho ebegho a ma zinga e wa va tungu ea edi va “pende ne e ma dokuni.”

Na vane mooma a bandoa e bangoa na vede ebando-e e ma bito Zezu mibito, na ebando-e e ma aatedu ango ghepokodo za mingoo, na eabndo-e e ma tubu maghandaka me

3. MOTEMA-Ǝ O BUTA Ǝ ZINGEO KƆƆKƆƆ

ma edi na matambe me ma edi na tshεε, na evando-ε e ma wa angu va ghezumu ghe za owa gho ebeva-ε ea azo na agno. Vane te va bangoa mooma na vede mbe panda ye yetsho di mah tubedu Zezu dine di mah baka na ghebea, te na motema-ε wa edi na tatea ne, ti bueye na mōōgnō-ε wa edi wetsho o te tatea dota. Va tangona mooma Matendεō me ma Mabaka, a ndeke na egnanga ea e ghebamea amuene gha mooma a bōō gho gheeno, vane te va ena angu na vede mbe gho modigheō-ε wa edi, a ma tōōgnēaka ti ghodaghoda na Mabaka, te angu embegheya pingo ye ya kuka di mah okua angu mitoma mie mia Mabaka.

Vane te angu kongeda metsho ma mah enda angu ma bevanani, te angu engeo na mognoōgnō-ε, te angu kukua motema-ε wa edi wetsho va mbene ea Mabaka, te angu deagha na keeba, na keeba gha kaka ya ghetabe, vane te Zezu wena ngudia na vande angu. Te Etōōdō-ε na Ghetabe ghe za Mabaka yuezeda motema-ε wa edi va bandoa angu e bangoa mbe “Ndjina ye ya Zezu Kiditi, Muana-ε a Mabaka, di to ghogheda ebeva-ε ea azo na agno eetsho.” (1 Zan 1:7). “Kumu Na Zamba a wena ngudia na va kobango ea ane ah ndeke na mitema mi azughedani, a oōō ane ah ndeke na ghedidi ghe gho panda.” (Miimbo 34:19). Gho gnene tungu, to tangona gho Matendεō me mbe: “Na nga ghengoa mizo me ma ami te na ghonde one a ndeke na Ghedidi ghe ghe tshoghoni, one a ndeke na Ghedidi ghe ghe azughedani, one a keebangana Matendεō me ma ami.” (Ezayi 66:2). Bandoa igna-ε one, Ghedidi ghe ghe ma tshimamani ghe onguma mavōvia me ma Zezu mbe: “Muana-ε a ami a momogho, muana-ε a ami a moghetō, kiaka na ghetabe; mabe me ma aōō mah zingeyio kōōkōō.” Va mbene ne vane, va bokamea angu ghezumu ghe za owa, va ena angu ndjina ye ya Zezu di ndeke gho dendagha ne va ghezumu ghe ghene, na va etsha angu motendeda-ε wa edi mbe ndjina ye dine di mah dendedu te ghonde angu amuene, te edita-ε ea eghumba-ε ea mabe me ma edi bandoa e kōōgha na zaghua, gho ebegho amuene Zezu te a ma tshua pievia ye na maghugha me ma azo na agno. Vane te va bangoa angu

mbe Zezu a ma betu gho mabe me ma azo na agno na a ma tshoghedu gho ebeva-e ea azo na agno “Te ebando Kumu Na Zemba a ma mo tshueda ebeva-e ea azo na agno muetsho.” (Ezayi 53).

Bandoa igna-e one, te ghevede ghe za Ghedidi ghe ghe ma tshimamani yuezeda do motema-e o ma baka mbeegho na ngii na evindo-e na evitshi-e; te ghevede ghe ghenε ova motema-e wa aoo, te ango koogheda ango na buuzi gha pemba gho ngudi ye ya ndjina ye ya Zezu. (Ezayi 1:18). “Ghedidi ghe za edi ghe wagneda moonga na ghenε za azo na agno ooma mbe na gho pie to ndeke aana ah mah botu gho mbumu ea Mabaka.” Bandoa vane, a za bomu do ti mbe, “One a etsha Kumu Zezu motema-e wa edi wetsho ghe mo tshume pagha, a za nga wa, ivo a nga ba na moogno a mobo na mobo.” Gho ebegho “Wεε na agno to mah ooo na to mah zingeo koooo gho ebeva-e ea azo na agno gho ngudi ya owa-e a Kiditi, one a ma tomu na Mabaka.” (Ehp. 1:7). Tshove ye di bevani ya mozoyi-e di tshikea do tungu ne gho tshove ye ya ngudi ghoε koomba na Mabaka na ghoε Mo yandjea, “Ango one a ma panga e gnongeo wεε na ango.” Mooma ne one a za gnongeo do tshenge ne na mabegho me ma tshenge ne edue, a gnongeo do te Mabaka na mabegho me ma Mabaka.

Gho gheghodiiani ghe eghe, gnama ye di ghonedu na mabe me di mani do e kuza gho motema-e a mooma ne one, di ka te gho mbadi; ivo Kεε ndjambe a za gnongeo e ndjegheda εεba-e wa edi a mbeegho, a ndeke ghoε dokimeε gho ngima, ghoε εna oko mbe te a omba e engea na wango. Te ebando Kumu Zezu a to vooto mbe embani, zambedani, buta mbe no ghegnogha ghoε oodo va vigha Kεε ndjambe na ghonde agne, vane a nga tongonea na ghodaghoda na wεε na agno.

OKADO-E A MONAYI

Gheghodiiani ghe eghe ghe tubeda kedita e ma diia ghetabe

“Na ma kɔmɛdu na Ango va ghezumu za owa.”
Ghadati 2:20.

“To ndeke ndjumbi e za tomuku na mabegho ma bevani. Ivo to ndeke miziki na mɔɔgnɔ ghoē dighaa ghonde Mabaka na mɔɔgnɔ ovɔ na Zezu Kiditi.”

Domain 6:11

“Ghonde mɛɛ, tsha gnɛmɔgha gho enɛ ebegho buetshe tɛ ghezumu ghɛ za owa ghe ma yohu Kumu ea azo na agno Zezu Kiditi.”
Ghadati 6:14.

4. A MA KɔMɛDU NA KIDITI

za pie na gheḗḗḗḗḗ gho ngudi ya ghezuku ghe za kumu ne ea azo na agno na Moḗḗḗḗḗ ne a azo na agno Zezu Kiditi. A za boa do gnemḗ “gho na ngudine zooma buetshe teti gho ghezumu ghe za owa, za kumu ne ea azo na agno Zezu Kiditi, gho ghengima ghe za edi tshenge ne, e ma komedu ghonde angoo, ghande angoo gho ndeke tshenge ne.” (Ghadati 6:14).

“Zezu ama wa va ghezumu za owa buta mbe to wa gho mabe me gho nde angoo, na buta mbe to doonga gho e ba na etshimama.” (1 Pieḗḗḗḗḗ 2:24). Kedita e ma komedu gho tshenge ne. Ghadati 5:16 a to toma ghoe dighaa nguu ne e teva Ghedidi ghe ghe ma tshimamani na mbe to za dugheda tshove ye ya ooto na mozoyi; na Ghadati 5:25 a vḗḗḗḗḗ mbe: “Ghedidi za Ndjambe ghe ma etsha wee na agno moḗḗḗḗḗ. Tambo to zingeni zango ghe toma wee na agno.”

Gho gheghḗḗḗḗḗ ghe eghe to ena pende ne va ma katoko Zezu a ma mana e zazo. To ena mibito mie vango, mine mi mah mo bitaka ahngo, ti vinoghea, gho ebegho koba ne e to etsha ghetabe ghe, e ma oghua te angoo.” “A ma oko pievia epooni te gho mabe me ma azo na agno.” “Hedḗḗḗḗḗ na ḗḗḗḗḗ-ε wa edi ah mah mo deta, te ahngo aateda angoo ngoyi ea okumaka, va ma mana ahngo e mo bomoa na va ma mana ahngo e zaa ghepokodo ghe za tshende, ah mah mo tshakegha zango gho motshe-ε” zango ghe be za kuunga. Ah mah vumba mozḗḗḗḗḗ gho oghḗḗḗḗḗ ε wa edi omogho, ghe be motunga-ε a kumu, te ahngo zibagha mabḗḗḗḗḗ me va mbeḗḗḗḗ ea edi na ah mah mo deta mbe: “To gho komboa, ewe kumu ne ea zuizu ye!” Ah mah mo tuea maate. Va ma mo notoa ahngo mozḗḗḗḗḗḗ gho mḗḗḗḗḗ me ma edi, ah mah mo bomoa gho motshe-ε. Va ma mana ahngo e mo deta, ah mah mo tshua a ke komeduku.

Gho ndeke “kedita” di yeḗḗḗḗḗ di ndeke o kedita ε wa ao te a ina, ah zambeda gho dibundu ye, ah aa ti na moyako-ε a Kumu, ah toa ti na miimbo, ivo, a omba te e komeda Moḗḗḗḗḗ ne wa ao na mane ma ao ma bevani. “Ane ah

enda mεε mβε: “Kumu, Kumu”, ah za nga engea muetsho na gho okumu-ε a gho oba, ivo buetshe te ti one a enda ene e gnongeo teta ea ami a ndeke gho oba, one te a nga engeani.” (Matt. 7:21-27).

Gho gheghodiiani ghe eghe, gho ndeke na ghebembe ghe za doode za Zuda, a ma kaba kumu Zezu na a ma mo zombeda gho ndjima ditao ya doode, gho ebegho tshove ne ea doode e ma kaaka motema-ε wa edi, imagha ti na ghedidi ghe za edi, mighode mie mi mah tshopa Zezu na piitshi mi mah baka na viyo, na paanga. Ah mah tsheva ndjike ghoε ena one a nga boongo ngoyi ne ea edi ea minongo minongo, ah ma ba ghoε dugheda gha ma vovo Ndjambe mβε: Ah mah zaza Zezu na ha mah mo kina, ah mah enda mβε: “to za gnongeo mβε momogho ne odo a toma weε.”

ooma-ε muetsho ah gnongeo e diia maate ma Ndjambe, na mbuua ne na omanda-ε, ivo ah za gnongeo e azughea va mbene ea otomu-ε a Ndjambe. Gho ndeke avo, Ndjambe a ndeke te gho ndeo ye ya panda na mikεbangano.

Moghode ne a ma mo tuba va tshungu ne, na ekooongo-ε ya edi. “Tshina na tshina va ma tumuku ango va ma kuza mεεba na ndjina.” Tshozo ne na e kokakε, Piede a ma tona Zezu kuka ditato, va mbene ea moyandji ne a ma baka a ghe baka toambo. Ivo, te ango dukagha kookoo, a ndeke ghoε dea ti na mεgho. – O mema Zezu gho mavovia me ma oo na gho mane mah yandja ewε-a? Voo o oko ye tshoyi va mbene ea ooma-ε? “Te ebando, one a nga mema mεε va mbene ea ooma, na nga mo mema va mbene ea teta ea ami a ndeke gho oba; Ivo one a nga tona mεε va mbene ea ooma, na nga mo tona dota va mbene ea teta ea ami a ndeke gho oba.” (Matt. 10:32-33).

Zezu a ma vovo dota mβε: “One a za tshua ghezumu ghe za edi za owa ghoε anda mεε, a za ba wa ami.” (Matt. 10:38). Mamizoba ghonde anε ah ndeke va ngooongo ea

obobo-ε Zezu Kiditi!

A ndeke obobo-ε a moghunandja,
O ma vumba Ndjambe mbe ghezooemo
Za motema-ε wa ami o tshoghini,
Gho katshe a miyokiyoki mie.
Obobo-ε wa ami, moghomba-ε wa ami,
Ghezooemo ghe za ami, ghe kenea mee,
Mozungeyi ne wa ami gho ndeo ye ya panda:
Te Zezu, Mooboyi ne.

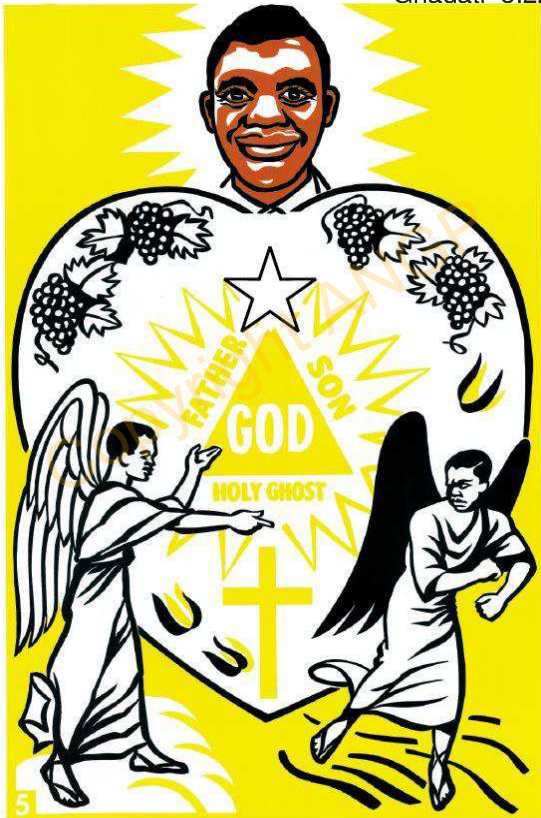
OKADO-ε A MOTAYI

No eni motema-ε o ma ovoouni na o ma ghogheduni a mooma a ndeke na mabe, a ma ooboo na gheendja ghe na gheghesba ghe ghe ma oteani za Ndjambe. Motema-ε one o kooghi o ka esba a Ndjambe na gho pie, ghedighaa ghe za Ndjambe, na Tete ne na Muana-ε na Ghedidi ghe ghe ma tshimamani; gha ma voo Kumu Zezu Kiditi mbe: “Okoo mooma a gnongeyio mee, a nga kenea ooghi-ε wa ami, na teta ea ami a nga mo gnongeo; To nga vigha na ghonde angoo, te wee kondjagha ghedighoo ghe za azoo ghonde angoo.” (Zan 14:23). Gho ngengima ghe za Zezu Kiditi, Ndjambe a etsha ondomba, na maate na a koamedaa mooma.

Motema-ε one o ka esba ε a Ndjambe. Mabe me mah patshio gho angoo – Tungu ye di baki gnama ye di tomu na Kee Ndjambe, tete ne ea ooo, to ena vango do Ghedidi ghe ghe ma tshimamani, Ghedidi ghe za mane ma pie. Esba-ε one o ma dinga o ghe baka ghedighaa ghe za mozoyi, motema-ε o kooghi ghetete za mozoba ghe bota mibiiε mie mia Ghedidi: Etondo – Ghegnonga – Ghetabe – Obibo– Tshove ea ooma – Mavoma – Matuma. – Na ghoe ooda motema-ε ghoe kina magnima ma bevani – mavoo – na mavoo mabegho ma mizoba ghonde Ndjambe na ghonde ooma. A ka do motabe a ghetete za mioonda mia pie, Kumu ne ea azoo na agno Zezu Kiditi, na motabe-ε one o bota mibiiε. Eveto-ε e yekeghea mibiiε mie, te gho ndeke

Etɔndo
Ghegnonga
Ghetabe
Obibo
Tshove ea ɔɔma

Mavɔɔ
Motema o ma ɔɔni
Matuma
Mavoma
Ghadati 5:22.

5. ƐƐBA-Ɛ A NDJAMBE

ango ghonde Kiditi, na motema-ε wa εdi o ndeke ghonde ango. (Zan 15:1-10). Gho ebegho a ma yoa na Ghedidi ghe ghe ma tshimamani, na a ma zozu na Ghedidi ghe ghe ma tshimamani, a ndeke na ngudi ya e yetεa mozoyi-ε na tshove ye ya εdi, na ghoe komεda mooma ne a mbεεgho. A za donga do ghoe εnagha, gho okogho, na gho bandagha etevo, lvo gho motendeda, gho ebegho motendeda-ε na ghonde Zezu Kiditi o ndeke na ngudi ya e yetεa tshεnge ne. A donga gho etaza ea kii, na e dongani, e ma εdεdu na etaza ea ghegnonga ghe za ghenikeo ghe za kumu Zezu Kiditi. A donga gho ghatshe ea etεndε ea Ndjambe e ndeke ea moghunandja.

“Ghegnonga ghonde anε ah ndeke na motema o ma ghogheani, gho ebegho ah nga εna Ndjambe. (Matt. 5:8). Kumu ne David a zi bomuku mbe moghegne ovooni te one o ma otegheaka gho ghatshe ea motema-ε wa εdi, bueye gha ma baka ango na okiti-ε wa εdi gha kaka a ghetabe, bueye gha ma yetεaka ango adudeo-ε a gho kobango na kobango gho mabadi me: lvo a ma tshutshua mane ma mah tshombeaka ango gho ngudi ya dizambo: “Oh Ndjambe, kaana ghonde mee motema o ma ghogheani, nika e kundu ghonde mee ghedidi za buedi!” (Miimbo. 51:12). Gho za ba mooma va kaba ea azo na agno a ndeke na ngudi ya e ghogheda motema-ε wa εdi; gho za ba mooma a nga ongoa e vanga motema o ma ghogheani gho katshe ea εdi. Buetshe te ti o koa mataza me na gho pie va mbene ea Ndjambe gha ma enda David, a evoaka Ndjambe mbe a mo etsha motema a maandja. Ene te e ndeke na ngudi ya e endegheani. Ndjambe a gnongeo e enda ebegho ea maandja ene ghonde agne. Bueye mbe bakani ghoe taata maduani me ma mah kakeghani, na mah ndeke madapo na ombandja-ε wa agno, na tshεεmε di za ba wango, no za nga koogheda motema-ε wa agno o ba ghedighaa za buedi ghonde Ndjambe, ango a buta e no wεdεani, gho ebegho a ma eveda ebegho ea mozoba mbe: “Na nga tshandjabaneda mee ba ma mah ghogheani ghonde agne, te agne ghoghea. Na nga no ova ebeva-ε ea agno eetsho, na gho eonga-ε

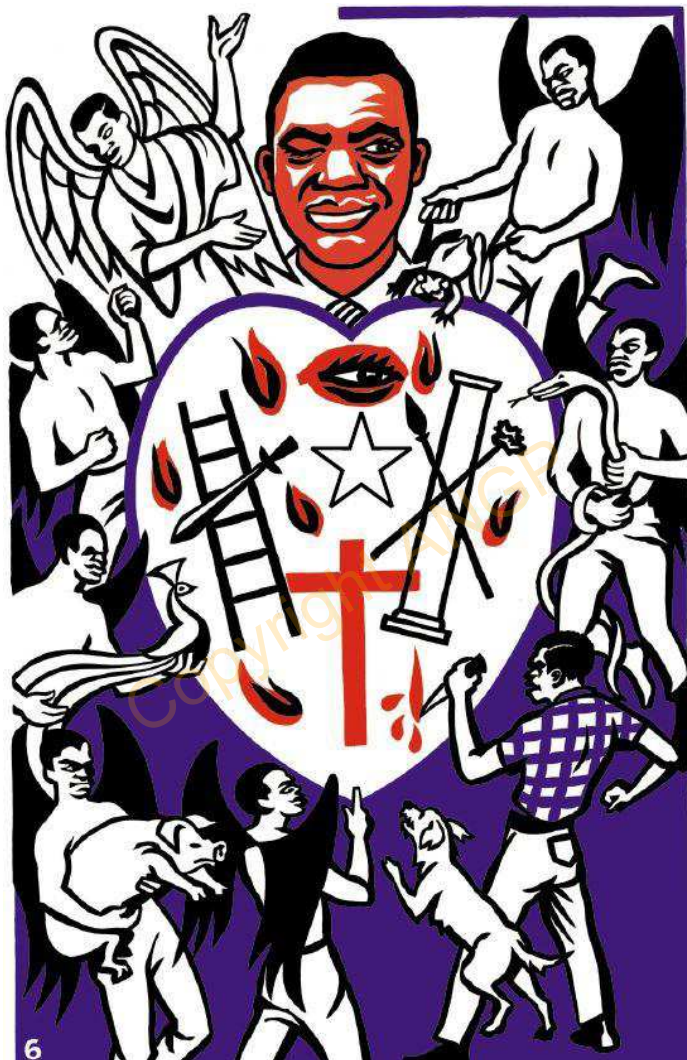
ea agno eetsho; na nga no etsha motema a maandja na nga vumba ghedidi za maandja gho ghatshe ea agno, na nga no-toa gho ooto-ε wa agno, motema a etaae, te mee itshagha agne motema a mozoyi. Na nga vumba ghedidi ghe za ami ghonde agne na na nga enda mbe no ghobeda mitoma mie mia ami, na mbe no ghobeda na no dugheda mighae mie mia ami.” (Ezekiede 36:25-27). Ene te evendegheo-ε ea evamba-ε ea maandja e ma obeda Ndjambe na ndjina ye ya muana-ε a edi Zezu Kiditi.

Gho ghatshe ea gheghodiani ghe eghe, to ena dota gho nikea e tshigha toma ne ea gho oba. Toma ye di mah endo goe yandjea ane ah nga diia moogno-ε a moghunandja na ah ndeke na otomu goe dighaa gho kobango na kobango ea ane ah oko ozizi a ndjambe. (Miimbo. 34:8; 91:11-12; Dan 6:22; Matt. 2:13; Actes 5:19; 12:7-10).

Kee ndjambe a enano dota gho gheghodiani ghe eghe. A ndeke ti va kobango ea motema-ε gha mbe a wema ndeo ea mozoba gho engea na gho ghedighaa ghe za edi za mbeegho. Te ebando, Pudu a to eveda mbe: bakani gho gheembemba na zambedani, gho ebegho “modudeo ne wa agno kee ndjambe, a na ngudita gha ghembungu ghe ndeke goe ghungani, ghe ndeke goe buta one a nga bakua angu.” (1 Piede 5:8). Gho ndeo na ndeo, Kee ndjambe a vengogha a ka toma ea ghevde, a ndeke goe yongu agne no mah etsha mitema mie, agne no za ghonga tshove ye ya tshenge ne edue, a ndeke ti na ekena evooni te ene e ongoa angu e bomedu ti na ane ah ndeke na vitoo va kaba ea ane ah mah na ngudivvuni. Bueye nane oko to zimbi ghe okeo Kee ndjambe, a nga to buzugha a ke baka gho tongoni. (Zaka 4:7).

OKADO-ε A MOTOBA

O eni gha ndeke mooma ne a ma kina Zezu. Izo evu ea edi e ma kukama, gho ebegho a bandoa e ebogha gho moogno-ε wa edi a okedita. Ivo evu izo te e boono gho ko-

6. MOTEMA-È O MA BEEMBUNI NA O MA ATOGHANI

bango na kobango ea edi, e ndeke ghoē gnima manē mah goh tshenge nē, ghevēde ghe za gho ghatshe tē ghe ka na buyo, na gho motema-ē a edi, ndembo ye di tubeda mbe a ghe baka na ndeo ghoē tshōgho na Kiditi di za enano do, a na nguditeyio na mabemba mah agha ango ghe ongoeke e zimba gho mahngo, a za dighaa do ghoē oko ooghi-ē a Ndjambe, a bandoa do ye e dighaa do ghoē oko manē mah za ba na tshōngō, manē mah patedu ango na mobembani nē, evōde tē ti a ghe kiaka na gho ēeba a Ndjambe, a ndeke ghoē zōmēda etōndō-ē ya edi ea gho tshenge gho tshina ea kobo nē ea ghezogha za mayaya. Ivo etōndō-ē ea Ndjambe e ma vōo gho ghatshe ea motema-ē wa edi. Ghedidi ghe za edi ghe vomangana gho pingo ya mataza ma minōngō minōngō. A bandoa e tshōpōngōnō na tshenge nē tē a ndeke ghoē enda mbe a ghe gnongeoko Ndjambe gho tshina ea motema a edi. Monanga-ē a gheondji ghe tē o ka na buyo, a za tshua do ghezumu ghe za owa na ghegnonga. Ghe kōoghī ghe ka eghumba e ditani ea ghe teke ghonde ango, motendenda-ē o vengogha o ka yabi ya obamba, a za ba do na vitoo na Ndjambe gho ozambo-ē. Monōngō-ē a motema-ē wa edi o za mo enda ta na zōoma. A ndeke gho moghezangano na zōma-ē a gho tshenge nē ghe be do na evamba na azi mbumu ea Ndjambe.

Ghedidi ghe za gnōyi nē e ghōōnō na mowango, tē gheembegheha ghe za ghekade ghe ghe buta e engea na gho motema-ē. Kedita nē enē e ēbaa mbe e ma zōōōku gho gheendja, na e kōoghā e ka kedita ea ghekade. Edangi-ē e bokēda va ombaa-ē wa edi, e buta gheengeo. Ghe bandoaka mobo tē mooma nē ghe mēgne, gha nde va dēngana ahngo na wēye ya gho tshenge gho dipō zueti di ndeke ahngo na tshōyi, vōo di oko ahngo ghōōmō gho endo mbe ghetema vōo ghemumuku. Kēē ndjambe a mo bēnda va eato-ē mbe, kaka mbe mōōgnō-ē wa aōō a ghedidi o nga yunga mbe tē gho eta nē epō edue. Mataza mē na tshove ye ya ooto, tē ah mah bandoa e enganea. Tshina na tshina tē a ma bandoa e enda mayeyengō mē, e kēa na gho yeēba ye ya mighino, na gho etungu-ē ea ghegnonga e za

ba ea mozoba, a ndeke ghoে v̄otu na moghodo n̄e m̄be te mon̄onḡo-ε a bota a booma na m̄be e za ba eebe oko o yandji eebe kuka ep̄o.

To za bomu m̄be to za ba na ngudi ya e ongoa e dekeda m̄be gn̄oyi ȳe dii bevani na mataza m̄e ma bevani ah ota gho nḡonḡo ea miotshe mīe mia azo na agno, ivo to nga v̄ov̄ēo oko to zingi m̄be eoma-ε en̄e e dighaa gho ghatshe ea azo na agno na oko to thsiki ah ba na ghedighaa gho mitema mia azo na agno ghoে ghombea mabegho m̄e ma bevani. Oko to etshi K̄εε ndjambe tsh̄eghena ngudighe n̄e, a za nga zaka e b̄onḡo na ogh̄ogh̄o-ε w̄etsh̄o, a ndeke ghoে duta muanga-ε na ghedidi ghe na gho muungu a z̄ōōo. T̄e ebando Ndjambe a to eveda m̄be: no kumba tshove ȳe ya gho ondjambu-ε na m̄be no na tsheva na pati mon̄onḡo a eebe. To be buzugha na ghonde Zezu, Mōob̄oyi n̄e, ghen-gaa ghe.

Mooma n̄e a εna agne a tuma motema-ε gho ghegh̄odiiiani ghe eghe, a kaneghu na azi deti n̄e na avingi-ε a mabegho ma Ndjambe na miumbu mīe mia ao, mia deti na dimeni ȳe ya ao ya e enḡeda, ah tuma ah beta mitema mīe mia kedita ȳe, na motema-ε o tshitshibanani o za ba na ngudi ya e zipa na on̄e mon̄onḡo a modungu.

Mon̄onḡo-ε a kedita on̄e, gh̄ōom̄o-ε o oko ahngo o otea on̄e o oko ahngo Ndjambe. Gh̄ōom̄o-ε on̄e o vigha va tangananeda anḡo m̄be: “̄ōma-ε ah nga enda vita m̄be nde, na en̄e e ndeke ̄ōma-ε na ngudi ya enda e mo k̄ogh̄eda movegha a ̄ōma na a t̄onḡonea na Ndjambe. Ghekiba ghe na opiza o bundugha gho ndeo ya mataza na di za ba anḡo na mo tuki na e padoa ombaa-ε a motema-ε on̄e. Gn̄onḡh̄o n̄e ea nguzu e tshigha gho ndeo n̄e e ndeke ak̄edi ghoে otea anḡo e diia, v̄ōo va otea ak̄edi na kuma, e engea vaghevaghe mooma n̄e ghe megne oko to mo tshikeyi vivoda penḡo vip̄ezu, to ndeke ghoে kukua ombaa-ε ghonde eghodo-ε na ghekade ghe.

E za dagha ghoe engeda etond-ε ea dode na gho mitema mia azo na agno, oko to zi wema va aveda Kumu ne ea azo na agno Zezu, va vovv ango mbe: “bakani gho gheembemba na zambedani kabagha no agha mabemba. Matthieu 26:41; 1 Cor. 10:12, a to benda mbe: “One a taza mbe a ndeke motie, a wema kabagha mbe a agha!” “Aatani ekeyi-ε eetsho ene ea Ndjambe buta mbe no dodo gho mivono mie mia Kee ndjambe!” (Eph. 6:11-18).

OKADO-ε A TSHAMBUε

Gheghodiiani ghe eghe ghe tubeda monong-ε o ndeke motema a mooma a ma nika ngima. Mooma ne one a ma baka gho ghevede, a ma bema gheendja ghe za Ndjambe, a ka mooma a yandja na Ghedidi ghe ghe ma tshimamani, te ango notogha gho ndjea ne ea mozoba. Ghe tubeda dota monong-ε a mooma madeo a zi koghani vovv madeo a zi tshikea Ndjambe monong-ε wa edi, bueye mbe gha ma ekedu ango a bendu tshango ne ea pie ea Mabegho ma Ndjambe... Mooma ne a dodeda motema-ε wa edi va yandja Ndjambe ghonde ango, bueye mbe va kanegha ango ghoe kama, a dagha te ti na evoo.

Zezu amuene, a ma benda monong-ε o ndeke mooma, a ma nika ngima gho moghanda-ε a (Duka 11:24-26): “Oko Ghedidi ghe ghe bevani ghe kuzi ghonde mooma, ghe kea na gho tshenge e ma ghazani, ghoe buta ghevoghimeo. Oko ghe zi denga tungu, te zango endagha mbe: na be nike na gho eeba-ε a ami o kuziki mee, na va tshigha zango, ghe denga te eeba-ε o ma ghombovu na o ma zuavedu, te zango keagha ghoe kova eene edidi tshambuε e otea na obaghaa e engea na gho ghatshe ea eeba-ε, te eahngo dighaa. Na monong-ε a mooma ne one o otea do ebeva-ε na ene ea mapanga. 2 Piede 2:22 a benda mbe: “Ene e ma buea ghonde ango te ene e benda kogho ne mbe: Indjua ne e niki na va ene e oghiki ango, na nguea ne e ma pomuni e nikeyi e bundungana va gheteketeke ghe.”

7. MOTEMA-Ɛ O MA VAANI O NIKANGANA NA GHO NGIMA

Matendewo me mane mah to tubeda na veeɗe gha ndeke motema a mooma a ma nika ngima, voo one a moyandji a mabe a za kooɗhani. Eebe-e na ngudi ye ya edi yetsho ya e yongoo, e nikea e vigha e vi dighaa ghoe toma gho motema-e ghone. Bueye na ozoo-e a mooma ne one o tubeda gho evoo etungu gha ndeke motema-e wa edi. Ghedidi ghe ghe ma tshimamani, ebembi-e ea mavoma, ene e zumea te kuzagha gho motema-e one gho ebegho mabe na Ghedidi ghe ghe ma tshimamani ah za ba egnanga ea e koomba tungu epoo. Motema-e o za ba na ngudi e ba eghe gheza, eeba-e a Ndjambe, eghe gheza ebandja-e ea Kee ndjambe. Toma ne ea gho oba te ndeke gheembeghea ghe za mabegho me ma Ndjambe e kea dota e ka na gnima, e kea e nikeda mizoo me na gho ngima na etaza-e mbe mooma ne one a mavooe te a kooɗha gha muana-e a ma nikaka na gho eeba-e a teta ea edi. Duka 15:16-18 a benda mbe: “Muana-e one mbe a ma nguta na moyako-e o ma aaka ngudu ye, ivo gho zi be mooma ghoe mo etsha ango, va ma tangananeda ango, a ma voo mbe... na nga timogha, na nga kea na ghonde teta na ke mo benda mbe: “Teta, na bevedi na oba-e, na bevedi na ewe, tsha ba do kuanakue ghoe tetu mbe muana-e wa aoo.” Tete ne a ena muana-e a edi a ndeke ghoe tuba ebeva-e, a ma mo zingea kooɗoo ne, te ango nikea e mo zangegha.

Ivo gho gheghoɗiiani ghe za azo na agno eghe, gho za ba ti ekooɗha ea pie, mooma ne one a za ghengogha ti buedi na ghonde Ndjambe, a za ziba mabongoo me ma edi va makodo ma Zezu, ghoe diia kooɗoo ne. Gheondji ghe za edi ghe ndeke na tshoo gha muanga o ma bekuni; ghe ndeke gho viio. A ndeke na mato, ivo a za oko ooghi-e a Zezu, a ndeke na mizoo, ivo a za ena ghedukuduku ghe ghe za ba na ekodeo za muungu-e a zooɗo, ghe kukughana va tshina ea makodo me ma edi. A za oko do te na tshoyi ea e dighaa gho mabe. Kee ndjambe a toma gho motema-e wa edi. A ndeke ti dighaa gha kumu va kuanga ne ya edi. Mooma ne one te a ba a ghe baka na eghoba vipezu, a ndeke gha mbe a ndeke mooma a anda Mabegho ma

Ndjambe, gha mbe pezi e ma zuaveduni. “Ivo e ndeke na pingo ea epa ea zoma ah mah wani na minongo mi yeka mia yoma e bevani.” (Matthieu 23:27).

Tete ne ea oboo-e a kaa do tungu ne ea Ghedidi ghe za pie. Gnama na gnama, eebe na eebe e ando na Ghedidi ghe ghe bevanti ghe kaa do motema-e. Bueye mbe a ghegnogheke buta mbe a eghedu na edidi-e ene, e mo zimba na mikateko mie. “One a ma okua moghe e a Moyizi a wa te ghe okano ngeeba, nguu ne na ombandja-e a emoni ebae voo etato. Ivo ghonde one a za nga ghobeda Muana-e a Ndjambe, one a nga engeda ndjina ye ya evamba-e, dine di mah mo zozoni; na one a nga kozoa ghedidi ghe za gheendja, one a nga enedu ye panda ya monongo nde?” (Hebede 10:28-29. O tangona dota na 2 Piede 2:1-14).

Wae a ami, oko mbe gheghodiiiani ghe ghene, ghe ghoo gha ndeke motema-e wa aoo, bakeza Ndjambe ti na tshatshae, na motema-e wa aoo wetsho, na Ango a nga ongoa na a gnongeo e gho zingea koozoo gho mabe me ma aoo motsho; oko o keyi na ghonde angoo, gha mooma ne a ma beaka ghetodo, a ma kea ghoe ena Zezu ghoe mo benda mbe: “Koozoo yie ewe, oko mbe o gnongeo, o za dagheo e dongeda mee.” (Madike 1:40-41). Ivo oko o ombi te e odeda motema-e wa aoo, oko mbe o gnongeo te evitshi-e, o tshika ghevede ghe, gho za ba wene movono, voo muene mowedeyi, gho ebegho o mani e na ngudivooa owa-e, o tshika e na ngudivooa moozoo-e. “Gho ebegho movano-e a mabe te owa-e.” (Romains 6:23).

OKADO-E A GHENAANA

Eva to ena owa-e o wena ngudia na ghonde mooma ne a ma nika ngima, na ghonde movevi a enda momenemene ghoe koozoo. Oko ooto-e wa edi o yoyi na panda, muanga-e wa edi o ndeke na gheghomoghomoo za owa-e va vigha angoo. Ghedinadina ghe za owa-e ghe dighaa do te va motshe-e a daka ne ya edi. Ghegnonga ghe za pateda

8. EKODEO-Ε ΕΑ ΜΟΥΑΝΔΖΙ ΝΕ Α ΜΑΒΕ

za mabe te ghe ma dimbana. Na vane te va ena ango na kia movano-ε a mabe. Maghugha me ma gho muungu-ε a zooto mah enganea ghonde ango, a ena do mbe a za nga ongoa e ba na evamba ea vitoo na Ndjambe. Bueye mbe a be ye na etaza ea e zambeda, a ena mbe a za nga ongoa e ba na evamba ea vitoo do na Ndjambe, Ndjambe ne e engedikiki ango ghee toa vane. Wae ye ya edi ya mbeegho, ah ndeke na ghomo a e dighaa va motshe-ε a daka ne ye edi, na mavovia me ma ao mah e tuka ango, te ma bobo, gho ebegho mah za mo wedea do. Okiti-ε wa edi o zi diie ango na maate ma Ndjambe, o za ba na ngudi ya e tongeda voo moongno-ε wa edi, voo muanga-ε wa edi, voo gho ndjeheda panda ye ya vande ango va kaba ea owa-ε na moongno-ε. E ndeke te ti mbe e za nga ongoa ango e ba na etaza na ghonde Ndjambe, gho ebegho Kee ndjambe a mo ebakaneda.

Eetsho e ma gnongeoko ango mbeegho, eetsho e tukiki moongno-ε wa edi, e ndeke do te gho mo deta detagha. Na bueye ti one a ndeke mbe moongodi ne wa edi a za ba do na ngudi ya e mo wedea vane. A bandoa e ena mbe e ndeke ti ebegho e daghani gho psekana va mogho ma Ndjambe ne ea moongno.

A ma baka na etaza-ε ea okaneo na Ndjambe igna ovo, mavoo te va daka ne ya edi a ndeke gho wakagha ne. Ivo eva a ena mbe gho za ba do gheyendja. Pingo ya ooma ah wa diowa ya tshina na tshina ghe bute Ndjambe ah ndeke gho daka ye ya ao ah ndeke gho wakagha ne. Enε e otea e gnepani, te gho buta Ndjambe va ndeke ango mbe te a tshutshuu; Gho gheghodiiiani ghe za azo na agno eghe, movevi ne a wa a ma kina gheendja ghe na etondo-ε ea Ndjambe moongno-ε wa edi wetsho, a za oko mavovia me ma ekazogha na ma gheobogheo za Ndjambe. Ivo a oko te ooghi-ε a mozona ngudidi ne wa edi, ye a tshika ooghi-ε a Mooboyi ne wa edi o ndeke gho voo mbe: "Notoghani vande mee, ooma ah mah dokuni, kiakani na gho zooto ghe za mobo na mobo, ghe ma kondju ghonde Kee ndjambe

na edidi-ε ya εdi!" (Matthieu 25:41). "E ma kitsho tε mbe
ɔɔma-ε a nga wa tε eta epɔ, va mbene nε vane, ah nga
tshundedu na Ndjambe." (Hebede 9:27).

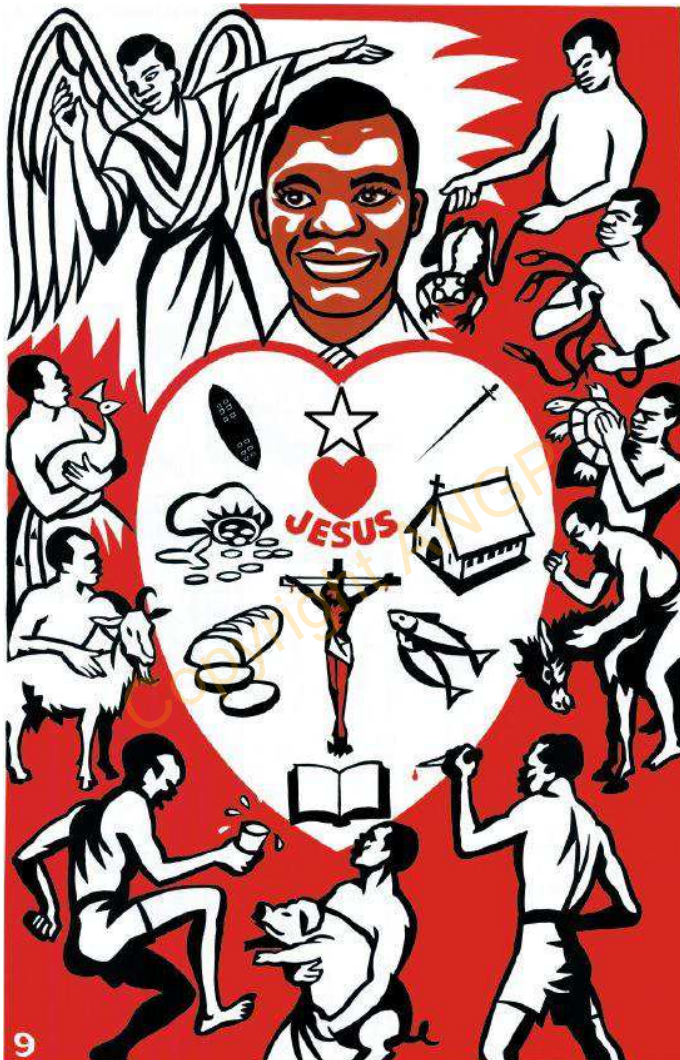
OKADO-ε A MOTAYI NA MONAYI

Gheghodiiani ghe ghenε ghe tubeda kedita e diia na ghe-
gnonga gho zɔɔtɔ ghe za mabemba mε na makaneghu mε.
A ndeke ghoε bembu na gheza na gheza, a ɔɔɔ na a bibe-
da nguu na gho ekodeo, a ndeke ghoε diiedu na evoo na
Zezu Kiditi. A ndeke mizɔ mε ma εdi na wεghe na ghonde
Zezu, motomi nε na modεki nε a motendeda-ε. (Hebede 12-
1-2), a notoa eghumba-ε yetshɔ e ditani na mabe mε mah
mo bungueani ghe dagheeo na a kεa pita ya ghe ghoghε,
a anda ndjea nε e ma kukueo angɔ.

Kεε ndjambe na gheombe ghe za εdi na nguditshɔ ah
na nguditεa motema-ε a kedita. Ah ndeke ghoε kanegha
e bomedu muana-ε a Ndjambe ndjea nε epoo. Ghekade
ghe, etɔndɔ-ε ea dɔdε, edidi-ε e bevani ea modighedi o
za gnεpani na mavɔ mabegho ma bevani mah ndeke tε
eembeghea-ε wango.

Gnama nε e tetu mbe anε, tε e ma viaghana ndjegho
nε, gho ebegho mabe mε mah tshɔngɔnɔ gho pingo ya
minɔnɔgɔ; mah zɔɔmɔ gho ghengima za koobo vɔɔ gho
eεnε ina.

Ivo kedita e wεmani "va tshutshua mabe mε bueye mbe
mah zɔɔmεkε gho ngima ea koobo ea ghezogha ghe, vɔɔ
oko mabe mε mah vengooghi, mah ka gha toma ea gho
oba ea ghevεdε, gho ebegho Matεndεɔ mε ma Ndjambe na
Ghedidi ghe ghe ma tshimamani ah mo ɔngɔdεa gho ndjea
epoo. No εna dota wango mooma a ndeke ghoε ghina, a
ndeke na ghebungu za maduku, ghoε bemba kedita nε, a
ndeke ghoε tubeda va mbene ea εdi ghegnonga ghe za
tshεngε nε edue. Ivo εetshɔ enε, e za ba na ngudi ghonde
kedita nε e ma wa ti na gho piε na Kiditi gho mabe mε

9. MOTEMA-Ɛ A ONƐ A DIIA GHO MABADI MƐ

na gho tshenge ne. – Movo mooma a tuma motema-e a kedita, te nane gha tuma oengi-e, deti ne na mavovia me ma bevani mah dugheda ane ah dudu Ndjambe na, kuka di yekani, mah dugheda te ane ah pata mbe ahngo kedita, ah tuma motema-e a kedita ne ea pie ghe dunde. Ah kongeda mane mah vovv Zezu mbe: “No ba te gho ghegnonga va nga kozoouku agne, va nga kuanoko agne, va nga pateoko agne pingo ya mabegho ma bevani ghonde meε. Bakani gho ghegnonga gha kaka za ghetabe, gho ebegho ozengu-e wa agno o nga ba ovooni gho oba.” (Matthieu 5:11-12).

Mabe me, ooto-e a mozoyi, ene e to enda mbe “Muanga-e” wa azo na agno, ah buta ti va ekodeo gho wata kedita ne gho etondv-e ea Ndjambe. Ivo to ndeke na ngudi ye na ghegnonga ghe ti na motema-e wetshv va ma vovv moyandji a Ndjambe Povu mbe: “Ene e nga aghanedana weε na agno na etondv, na ngeba ya Kiditi ye ende? Te maghugha me? Te mindonga mie? Vovv ghekuano ghe? Vovv ndjaa ne? Vovv ozugha-e? Vovv mabegho me ma daghani? Vovv owa-e?”... “Ivo gho mabegho me metshv mah ndeke gha ebadi e ghegnuni mane, gho mahngo to diia te diiagha gho ngudi ye ya one a ma to gnongeoni.” (Domains 8:35-37). A ma mana e aata ekyi-e ea Ndjambe, one a ma zinga Ndjambe a ongoa e zimba gho miigna mi bevani na a ongoa e bibeda gho makaneghu me metshv. Weε na agno dota, to ndeke na ngudi ya e diia na Kiditi a to vvedani.

Monanga-e a gheondji ghe o ndeke va vvede na o taana. Motema-e a mooma ne a ma zinga Ndjambe one o vuua na motendeda na Ghedidi ghe ghe ma tshimamani ghe dighaa gho motema-e one. Toma ne ea Ndjambe e ndeke va ngovngv ea edi, Matendev me mah mo kongedea. Divanga ye yetshv di mah evedu ghonde ane ah zimbani, ghonde ane ah bibeda metshv nguu na va ekodeo... mbe: “Ghonde one a nga diiani, na nga mo etsha moyako-e te mibiε mie mia ghetete ghe za movngv ghe ndeke gho ghatshε ea tshagha ne ea Ndjambe.” “One a nga diiani a za nga tshovghv owa-e a mobae.” – “One a nga diiani, moyako-e o nga mo etsha

mεε τε mape με ma mah zomedi, na na nga mo etsha ataae ea vεembo, e ma tendu ina-ε ya edi ea maandja.” “Na one a nga diiani na a nga kenεa Matendeo με ma ami nguu na va ekodeo, na nga mo etsha ngudi dipooni...” “One a nga diiani na a nga kenεa mayandja με ma ami na gho ekodeo, na nga mo etsha otomu-ε a eviaa-ε.” ... “One a nga diiani, a nga aatedu ngoyi ya vεembo, tsha nga buzua ina-ε ya edi gho moghanda-ε a moogno na na nga mema ina-ε ya edi, va mbene ea teta ea ami, na va mbene ea toma ye ya edi.” “One a nga diiani, na nga mo koogheda eengoe-ε gho εεba a Ndjambe na a za vi do kuza...” – “One a nga diiani, na nga mo zingea a dighaa na ami va kuanga ne ya ami.” (Ghetshutshugheo 2:7,11,17,26; 3:5,12,21).

Ghebembe ghe za dode ghe ma kukuuni ghe tubeda mbe kedita ne ene a ma etsha dota Ndjambe dode ye ya edi. A za dighaa gho bundja okiti-ε wa edi, a o bongo gho wedea mizugha mie, gho etsha okabo-ε a Ndjambe gho ene e diia ango, na dibiia ye ya edi yetsho, (Ghevo gho ndjima ne) metsho mane gho ghenegha ghe za Ndjambe.

Ghebendeke ghe za mopemba na gnama ne ea gho mbeyi e vendeghea mbe moogno-ε wa edi o ndeke moogno a mozoba, na o ndeke moogno o za ba na oondjo. A za bundjegha na e gnua maduku, na ea ndjina ya ngama, voo miyako mia evindo. A za bundja dode ye, na a za bundja ooto-ε wa edi o ndeke εεba a Ndjambe, na e bakua voo na e popa tako, a za duta diiamba, voo mbogha di daghani, ivo a aa moyako a buedi a mozoba. Motema-ε wa edi o kooghi o ka εεba a dizambo. Ndeo gnetsho a kea gho ewagneo-ε gho εεba-ε wa ao a Ndjambe, pati ndeo voo pati gheyendja. A gnongeo dizambo, gho εεba voo va ghatshe ea mbumu ne, voo va ezooe, gho ebegho a za bomu mbe kedita a za ba na ngudi ea e donga ghe be gho dizambo na Ndjambe.

Moboto-ε a Matendeo o ma kukuuni, te Matendeo με ma Ndjambe mah tangona ango na mah nenga ango igna wetsho, a denga gho Matendeo με mane eodo-ε na ngudi

ye, moogno-e, ghevede ghe na okiti-e o za ba gheghoni. Matendeo me mah kooghi mah ka dambi e tombeda va makodo me ma edi, na ebagha e ghegna ango na modudeo. Matendeo me mah ndeke ebegho ea mozoba, gho ebegho mah ndeke mopemba-e a Ghedidi a igna wetsho ghonde muanga-e wa edi, meeba me ma moogno mah mana zooe, meeba mah ndeke ango na ngudi ya e okea, gheeno ghe boono ango ghoe ena amuene.

A ndeke na ghegnonga ghoe tshua ghezumu ghe za owa, gho ebegho a za bomu mbe a za nga diia ghepokodo za okumaka wango ghe be ghezumu za owa. Gho za bomu ango mbe a ma kundugha na Kiditi gho moogno a maandja, a buta mabegho me ma gho oba, mabegho me ma moghunandja, mabegho mah za enanoni. A ndeke nguu ghoe wagna na Ndjambe na a ndeke gha mbe ghetete ghe ma ghabo gho kobango ea mbeyi, ghe bota mibii-e, gha bota motabe o bota mibiie mi yekani. Mooma ne one a za megna ghomo a owa gho ebegho Ghedidi ghe ghe ma tshimamani, etondo-e e ma tshimamani ea Ndjambe e yuezedi motema-e wa edi.

OKADO-E A NDJIMA

Zezu a ma vono mbe: "Mee te ghekundugheo ghe za agno. Mee te moogno-e wa agno, one a etsha mee motema-e wa edi wetsho, a nga nga ba na moogno, bueye mbe a wake; na one a dongani na a etsha mee motema-e wa edi wetsho ghe be na pagha, a za nga tshigha gho tshenge ne ea owa." (Zan 11:25-26). – "One a oko Matendeo me ma ami na a etsha motema-e wa edi na ghonde one a ma kudegha mee, a ndeke na moogno a moghunandja, na a za nga tshigha gho motshundu, ivo a mani e ota mokuaghe gho owa-e na gho moogno-e." Owa-e o za okedu do kedita ghomo vono ondjendje: "Va nga aata ooto-e o bookoni o aata ene e za one o za bookoni na va nga aata ooto-e a owa o aata one a moghunandja, vane te va nga dugha Matendeo me mah vono mbe: "Owa-e o ma dimbana va ma

10. INGEAKA NA GHO OKUMU-Ɛ A MOƆBƆYI NE WA AƆƆ

kuza Zezu gho ngii. Owa, maᵋᵋ me ma ᵋᵋ vo mahngo mani? Owa, miangaghaa mie mia ᵋᵋ, mi ka e vo ghoni? Miangaghaa mie mia owa-ε te mabe me na ngudi ye mabe te moghe-ε. Ivo to kumeda Ndjambe a to etsha ngudi ghoe denga ebadi-ε na Kee ndjambe gho ngudi ye ya Zezu Kiditi!" (1 Cor 15:54-57).

Mooma a ma kea na Ndjambe, a ma koomba na ango, a za ba na ghomo a owa. Va buea eweda-ε ya edi, a nga kea ghe be na ebegho gha benda moyandji a Ndjambe Pᵋdu mbe: "Na ndeke na tshove ea e kea na ghoe ba na Kiditi, ene te ene e otea e ghepani...." (Zuidipien 1:23).

Kedita ne e ndeke na ghezighaninga ghoe enana na Zezu tshegne na tshegne; a oko tshove epooni ghoe enana na one a ma wa ghonde ango va ghezumu za owa ghoe mo ᵋᵋᵋ. Ghedidi ghe ghe ma tshimamani ghe mo kongeda dota mavovia me ma Zezu: "No mbia ba na mikebanganano gho mitema mia agno, Itshani Ndjambe mitema mie mia agno, na isthani mee mitema mie mia agno." "Ghonde edighaa e yekani gho eeba a teta ea ami, na nga nika e vigha ghoe bongᵋ agne, buta mbe va nde mee, agne dota no ba vango." (Zan 14:1-4).

"...Mah ndeke mabegho mah zi enano na mizo, mah zi okano na maato, na mah zi bate na gho motema a mooma, mabegho ma mah kondja Ndjambe ghonde ane ah mo gnongeoni." (1 Cor 2:9).

Gho za ba ti mbee ya kii ghoe nighoa ghenegha ghe za gho etungu-ε ea gho oba e mah kondju ghonde ane ah anda Kumu Zezu Kiditi va tshina ne edue.

Va baki mokangandja-ε a ozizi, (owa-ε), to ena gho gheghodiiiani ghe za moyuzumedu, toma ne, toma ne ea Ndjambe. A ndeke ghoe vengea buta mbe a nika e tshua mobeve ne a zingeyio kᵋᵋᵋᵋ na ghonde Ndjambe. Muanga-ε na ghedidi ghe ah ndjehedio gho ngudi ye ya ooto-ε a mo-

zoyi, ooto-ε a owa na ah vea na gheza za one a ma gnonganeo na muanga-ε wa edi, ghonde one a dongeeki ango, na ghonde one a ma wea ango. Ndjambe a mo zambanea na mavovia ma mizoba ma Kumu ne ya edi na motomi ne wa edi mbe: “Te ma mizoba, o ndeke ti moyandji a mavoma, o ma ghobeda mee gho mabegho mah zi bake na tshoongo epooni, tambo na gho etsha do mane ma otea tshoongo, ingeaka to vi tshokeaka wee na aoo. (Matthieu 25:21). Kee ndjambe a za ba do na otomu ghonde ango, gho ebegho “Owa-ε a ane ah mo gnongeoni, o ndeke na tshoongo va mizo ma Mabaka.” (Miiimbo 116:15). Na ma oko te ooghi-ε o vovo gho oba mbe: “Tendaka: bandoa deo noo, ghegnonga ghe ndeke ghonde ane ah wa ah ndeke ghonde Kumu Na Zemba! Ghedidi ghe te abea mbe: li! Buta mbe ah dunda gho mayandja me ma ao, gho ebegho mane mah yandja ahngo mah anda te ahngo. (Ghetshutshugheo 14:13).

Ewe o tangona “gheeno ghe za motema” eghe, Na gnongeo mbe Ndjambe a gho wedea mbe o dekeda motema-ε wa aoo na ghonde one a gho gnongeoni, gho ebegho ndeo ne edue, a ndeke ghoe vovo na ewe mbe (a ndeke ghoe onguma na ewe): “Itsha mee motema-ε wa aoo ewe muana-ε a ami a momogho, itsha mee motema-ε wa aoo muana-ε a ami a mogheto.” (Kogho 23:26). Itsha Zezu motema-ε wa aoo o ghoghini, motema-ε wa aoo o ma tsheduni, motema-ε wa aoo o tshoghoni, na ango a nga gho etsha motema a maandja, na ghedidi za maandja. O na bomedu na motema-ε wa aoo, gho e anda tshove ye ya edi, gho ebegho: “One a vumba etaza-ε ya edi gho motema-ε wa edi, a za ba na eodo; ivo one a ndeke na eodo a nga ooboo.” (Kogho 28:26). Ndjegheda mabe me ma aoo na nanamea ene e ndeke ea pie, “Gho ebegho movano-ε o etsha ebeva-ε ghonde mooma te owa-ε, ivo ene e etsha Ndjambe obiia ghonde mooma te moogno-ε a mobo na mobo na Kumu ne ya azo na agno Zezu Kiditi. (Domains 6:23).

Ewe o ma dekeda Ndjambe moogno-ε wa aoo, o kenea ene e ma diia ewe gho ngudi ya motendeda-ε na etondo-ε e

ndeke ghonde Zezu Kiditi, gho ene e benda Pɔdu, moyandji ne a Ndjambe, gho moghanda-ε a mobae a Thimothee 1:12 mbe: "...Gho ebegho mεε tsha bomu one a ma etsha mεε motema-ε a ami. Na mεgna na gho pie mbe a ndeke na ngudi ya e kenεa eyandja-ε na egnanga-ε e ma dekεda anga, nguu na gho igna-ε ovooni." "O ɔɔɔ na motendeda, zambeda gho ngudi ya Ghedidi ghe ghe ma tshimamani. Dighaa gho etɔndɔ-ε ea Ndjambe o bɔnɔkɔ Zezu, ndjea ne, ene ea pie, na mɔɔgɔ-ε, anga Kumu ne ya azo a za nga amba e nikea e vigha ghoe bɔngɔ ɔɔma-ε wa edi...." – "Motomi ne a atomi-ε, Kumu ne ea kumu ye."

"Kumedani Ndjambe one a ndeke na ngudi ya e no zipeda gho ekoba-ε eetshɔ. A ndeke na ngudi ghoe no tshigheda vande amuene, ti εembe no za ba na oezi. A nga no tshigheda na ghegnonga ghe ma oteani ghoe engea na gho ondombaa-ε wa edi wetshɔ. Amuene te Ndjambe a za ba na gheghɔni. A ɔɔɔ wεε na agno gho ngudi ya Kumu ea azo na agno Zezu Kiditi, ondombaa-ε wetshɔ na okumaka-ε wetshɔ, na ngudi ye, na egnanga-ε e ma baka na edi naa mbeεghɔ, na e ndeke na edi deɔ nɔɔ, na e nga ba na edi gho mobo na mobo ghe kodee. Amen. (Zude 24,25).

A SPECIAL WORD FROM ANGP
UN MONDE SPÉCIAL DE L'ANGP
UMA PALAVRA ESPECIAL DA ANGP

This booklet "The Heart of Man" is available in over 538 languages and dialects spoken throughout the world (Africa, Asia, The Far East, South America, Europe, etc.) Our Heart Book is now also available on cell phones, tablets, etc from www.angp-hb.co.za or as an APP "Heart of Man" on Android phones.

Le livre du "Coeur de l'homme" peut être obtenu en plus de 538 langues et dialectes parlés dans le monde entier, à savoir: Afrique, Amérique, Asie, Extrême Orient, Europe. Notre Livre du Coeur est maintenant aussi disponible sur votre Téléphone cellulaire, plaques, etc. de www.angp-hb.co.za ou comme une Application "Heart of Man" sur téléphones Android.

Este livro "O Coracao do Homem" é obtido em mais de 538 linguas e dialectos falados em todo o mundo, a saber: (Africa, Asia, America do Sul, Extremo Oriente, Europa, etc). O nosso Livro O Coração do Homem também está agora disponível em telefone celular, tablets, etc. de www.angp-hb.co.za ou como um aplicativo "Heart of Man" nos telefones celulares Android.

The 10 heart pictures contained in this booklet are also available in the form of large coloured picture charts (86 x 61cm) bound together in a set of 10 pictures. These "Heart Charts" can be obtained with European or African features and are particularly suitable to be used in conjunction with the Heart Book for class-teaching, open air evangelization etc. Kindly contact us to ascertain the latest subsidized price of this chart.

Les 10 images du coeur qui figurent dans ce livre peuvent être obtenues en tableaux de couleur, format 86 x 61 cm, avec des physionomies européennes ou africaines. Ils peuvent être utilisés en même temps que le livre du coeur pour des classes bibliques, a

l'ecole du dimanche ou lors de reunions de plein air. Soyez aimable de nous contacter pour assurer les derniers prix en cours du tableau.

As 10 imagens do coracao, contidas neste livro podem ser obtidas num conjunto de 10 imagens em colorido no tamanho de (86 x 61 cm). Estes "Cartazes do Coracao podem ser obtidos com caracterfsticas Europeias e Africanas e podem ser usados em conjuncao com o mesmo livro em classes de ensino biblico, evangelizacao ou ao ar livre. Agradecemos que nos contacta- se para confirmacao do ultimo preco dos cartazes.

Kindly write to us if you are able to assist us with further translations of our free Gospel literature, informing us of the language into which you could translate this Gospel literature. Your assistance would be appreciated.

If you have found salvation in Christ, or have been otherwise blessed through our Gospel literature, please let us know. We would like to thank God with you, and remember you further in our prayers.

Nous vous invitons a nous contacter pour faire des arrangements concernant de nouvelles traductions de notre litterature, nous informant de la langue dans laquelle vous pouvez traduire cette litterature evangelique. Votre aide sera beaucoup appreciee.

Si vous avez trouve le salut en Christ ou si vous avez ete beni par notre litterature, nous vous prions de nous le faire savoir. Nous aimerions remercier Dieu avec vous et prier pour vous.

Nos vos convidamos a nos contactar, afim de fazer qualquer arranjo concernente a novas traducoes de nossa literatura em outras lnguas. Vossa assistencia sera muito apreciavel.

Se tem encontrado a salvacao em Cristo, ou se tem sido abençoado por intermedio da nossa literatura evangelica, faca o favor de nos

informar. Pois nos gostaríamos de agradecer a Deus juntamente convosco, e lembra-lo sempre em nossas oracoes.

For free Gospel literature, books and tracts in over 538 languages, write to:

Pour obtenir gratuitement de la litterature evangelique, des livres et des traites en plus de 538 langues, ecrivez a:

Para obter gratufamente a literatura evangelica, livros e folhetos em mais de 538 lnguas diferentes escreva para:

E-MAIL: info@angp-hb.co.za
info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191

PRETORIA

0001

R.S.A.

A Gospel Literature Mission financed by donations
Une Mission de litterature evangelique financee de dons
Missao de literatura Evangelica financiada por donativos

(Reg. No. 1961/001798/08)